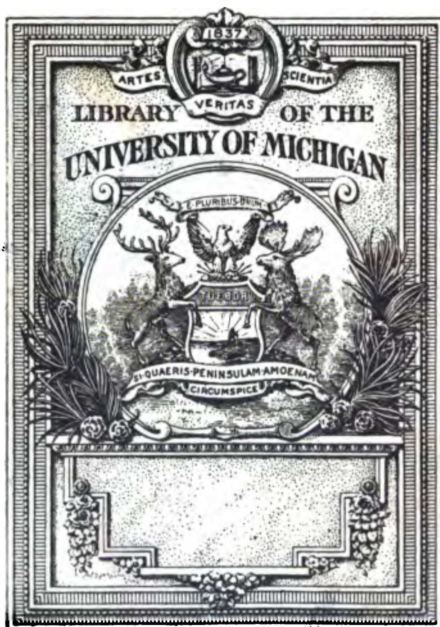

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

Den norske

Turistforenings

Aarbog

for

1868.

Christiania.

Det Steenske Bogtrykkeri.

1868.

Direktion.

Konsul **Tho. Joh. Heftye,** Formand.
Oberst **F. Næser.**
Professor **H. Rasch.**
Kapitain **H. Krag.**
Cand. theol. **F. Hansen.**

Suppleanter.

Assessor **W. Erichsen.**
Kapitain **H. Heyerdahl.**
Cand. jur. **H. E. Berner.**

Sekretær.

Cand. jur. **N. G. Dietrichson.**

Kasserer.

Cand. jur. **Wilh. Andersen.**

Revisor.

Cand. jur. **H. E. Berner.**

Decisorer.

Kapitain **H. Heyerdahl.** Professor **Sexe.**

Obs. Indmeldelser og andre Meddelelser til Foreningen adresseres til Sekretæren, 17 Theatergaden, Kristiania.

Til Fjells

— til Fjells upover Dal og Lid
og over Bekk og Aa med Straumen strid,
og so fram etter Kult og Knatt og Koll
med Bakkedrag paa mosagrodde Voll.
So længer burte seer du Topp og Tindar
med kvite Baand ikring som breide Lindar,
og svarte Ryggar att' og fram seg krossar,
og millom Sidebeini storknad Fossar.

Du gjeng og stend; og fram du strævar paa
og set deg ned og kringom deg lyt sjaa.
Du pusten er, og aldri nok kan faa
af dette Syn, som sigler i det Blaa.
So leitar du ikring og seer og gjeng,
og legg deg ned paa mjuke Mosaseng.
Du skjelv af Liv, og Hjarteslaget læter.*)
Det svarte Blod verdt raudt i denne Æther.

A! kjære Bymann gakk ei stjur og stiv,
men kom her up og kjenn eit annat Liv!
kom hit, kom hit, og vær ei daud og lat!
kom kjenn, hot d'er, som heiter Svevn og Mat,
og Drykk og Torste og det heile, som
er Liv og Helse i en Hovudsum.

---

*) af laata = lader sig høre.

Og Tanken, denne Fugl fraa Ljos og Dag,
her slær han sine sterke Vængeslag,
og fyker fortare end alle Vindar
burt over alle desse haage Tindar.

Det var 'kje Under Fjellets Gut var Kar,
og stødt paa Slettelandet Herre var,
og bar der ned sit Vit og Tungemaal
paa Odden af sit gode Armestaal.

Du altid saag, at Fjellet var mot Flaten
som Aand og Tanke mot den kjære Maten.
Dei hanga maa ihop, men stendig Strid
der var imillom deim kver evig Tid.
Gramt Fjellet var, men alt isend det lo, ja
som daa Achilles kjøyrde kringom Troja
med Lansa rettad fram til Knas og Knus,
og „Bringeplata skein som Sirius.“*)

A. O. Vinje.

---

*) Iliaden 22 Bok 33 V.

A. Indberetninger m. V.

Indberetning

om Undersøgelser udførte for Turistforeningen 1868 af A. Fenger-Krog.

Ifølge Hr. Consul Heftyes Anmodning har jeg for Turistforeningen i forrige Maaned foretaget endel Undersøgelser angaaende Anlæg af Ridevei fra Dale i Vestfjorddalen opover modGausta Fjeld og tillader mig herved at forelægge den ærede Direktion Resultatet af disse Undersøgelser.

Da mine øvrige Forretninger førte mig til Gaarden Kleppen i Sauland, tog jeg derfra op igjennem Tudal, (hvor man fortiden anlægger en meget god Kjørevei, der formentlig om ca. 2 Aar bliver færdig til Kirken), og paabegyndte Underdersøgelserne ved Gaarden Bøen, til hvilket Sted man har tænkt sig, at omhandlede Ridevei engang i Tiden kunde blive forlænget.

Som vedlagte Kroki udviser, kunde det synes naturligst at følge Vasdraget opover forbi Gaarden Rui og Usbæk Sæter til Hædersvandet, og Terrænet tillader ogsaa her med rimelige Omkost-

ninger at opnaa særdeles gode Stigningsforhold med Undtagelse af det første Stykke fra Bøen op forbi Gaarden Rui, hvor Veien maatte lægges i et Par Slyngninger for at erholde $\frac{1}{5}$ Stigning, — men da der over Kopstulheia frembyder sig Anledning til at erholde en kortere og formentlig ikke kostbarere Linie med bedre fordelte Stigninger, antager jeg, at en fremtidig Vei over til Gausta bør lægges efter den paa Krokiet punkterede Linie, hvorved man maaske ogsaa fra Eierne af Sæterne i Kopstulheia (ialt 12 Bønder) kunde opnaa noget Bidrag til Anlægget.

Ved Flisekjøn er Liniens høieste Punkt, og herfra falder den med jævne Stigninger nedover forbi Langfondsæter, hvorfra den med stedse stærkere Fald gaar ned til Grændstøl. Herfra til Dale har jeg underkastet Linien en nöiere Undersøgelse, da det ifølge Consul Heftyes Udsagn fornemmelig var dette Parti af Opstigningen, som Turistforeningen agtede at udbedre, og er efter $\frac{1}{5}$ Maximumsstigning udstukket en Vei, der med to Alens Bredde følger Terrænet næsten uafbrudt, og hvis Oparbeidelse i 3300 Alens Længde i det Hele er anslaaet til 450 Spd.*)

Jeg har tænkt mig Veien bygget af det forhaandenværende Material ganske simpel — tildels uden Grøfter — og forudsat, at man af

---

*) Det specificerede Overslag er her ikke indtaget.

Eierne af den omkringstaaende Skov vil erholde Tilladelse til gratis at hugge de til de anførte to Klopper fornødne Træmaterialier*)

Linien er i Terrænet markeret med nedslaaede Pæle, Stenrøser, Blink i Træerne samt enkelte Mærker med Rødkridt og vil forøvrigt kunne paavises af følgende Nærboende, der assisterede ved Udstikningen: John Olsen Dale, Knut Olsen Dale, Ole Østensen Øverland samt Halvor Halvorsen Dale.

Efter Forlydende skulle DHrr. Cappelen i Skien og Blehr i Stathelle være Eiere af Størstedelen af Skoven og Terrænet, hvorigjennem Veien er stukken; nogen nøiagtig Grændse for disse Herrers Eiendomme kunde ikke paavises, men deres Samtykke til Veiens Oparbeidelse maa naturligvis indhentes, saameget mere som det vil blive nødvendigt at nedhugge den Skov, der forefindes i Linien, i 3 Alens Bredde. Fra Grosetaaen nedover til Elven eies Grunden af John O. Dale og Sondre K. Øian, hos hvem jeg derfor har erhvervet Tilstaaelse af fri Grund til Veiens Oparbeidelse over deres Eiendomme.**)

Med Hensyn til den i samme Tilstaaelse omhandlede Bom for Broen over Maaneelven oplyses, at den er bleven optagen efter Forslag af

---

*) Fortegnelsen herover er ikke indtaget.
**) Tilstaaelsen her ikke indtaget.

mig, idet jeg antog, at man paa denne Maade lettest vilde erholde Bidrag til Broens og Veiens Vedligeholdelse. John Dale erklærede sig villig til at lade en Husmand bosætte sig i Nærheden af Broen og indkræve Bompengene.

Denne — ligeledes ifølge Consul Heftyes Anmodning — projekterede Bro*) har jeg konstrueret i to Løb med et stenfyldt laftet Midtkar og to murede Landkar. Aabningerne ere af Hensyn til Isgang og Tømmerflødning gjort forholdsvis store (50 og 60 Fod).

Da Størstedelen af de Gaardbrugere i Vestfjorddalen, for hvem denne Bro vil have Interesse, vare fraværende paa Slaatterne tilfjelds, kunde intet Møde med dem komme istand under min Nærværelse, men antog John Dale og et Par Andre, som han havde talt med om Sagen, at alle de, der nu holde Bro over Elven et Stykke nedenfor Dale, vilde være villige til med personligt Arbeide at bidrage til Broens Opførelse, og er jeg derfor i vedlagte Overslag**) over Udgifterne herved gaaet ud fra, at den til Landkarrene og Midtkarret fornødne Sten leveres ved Brostedet af disse Folk, ligesom at de overtage Hugsten og Fremdriften af de til Broen fornødne Træmaterialier, som jeg har forudsat man vil faa

*) Tegningen her ikke indtaget.
**) Overslaget ikke indtaget.

Tilladelse til at tage af det i Veilinien forefindendes Tømmer, der, som ovenfor bemærket, skal tilhøre DHrr. Cappelen og Blehr, der formentlig ogsaa ville være interesserede i dette Bygværk.

John Dale forventer nærmere Underretning om de Fordringer, man agter at stille til Vestfjorddølerne.

De Arbeider og Materialier, hvortil der altsaa behøves kontante Udlæg, ville ifølge Overslaget formentlig beløbe sig til ca. 250 Spd., hvoraf 40 Spd. ville blive dækkede af Eierne af Langfondsæter, Pytten og Svinerosæter, for hvem Anlægget af Rideveien nu ikke længer har stor Interesse, efterat de ved endel i sidste Høst foretagne Arbeider have udbedret den nuværende Vei saavidt, at de til Nød kunne komme frem med Kløvhest.

Da Vandstanden i Elven er mindst om Vinteren, bør Broarbeidet udføres paa den Aarstid.

Da jeg paa Veien fra Tudal passerede Langfondsæter, havde det været min Agt at bestige Gausta, men stærkt Regnveir hindrede mig heri, og da jeg senere betydelig svækkede et allerede tidligere svagt Knæ, saa jeg mig nødt til at indskrænke mine Arbeider i Marken til det mindst Mulige og fik saaledes ikke Anledning til nærmere at udtale mig om Opførelsen af den af Hr. Heftye omtalte Stenhytte oppe paa Gausta.

Efterat have udført de her beskrevne Arbeider, reiste jeg ifølge Consulens Anmodning op til Gaarden Krokan for om muligt at bevæge Eieren til at sælge sin Gaard til Turistforeningen for 3 à 400 Spd. Hertil var han imidlertid ikke at bevæge, da større Tilbud allerede tidligere vare indløbne; da jeg imidlertid paa Grund af Dampskibet Rjukans Rute maatte blive over paa Dale den følgende Dag, sagde jeg ham, at han, hvis han vilde sælge Gaarden for 400 Spd., maatte indfinde sig paa Dale inden min Afreise. Dette skeede ogsaa, og jeg opsatte da en Skrivelse fra ham til Foreningen, hvori han tilbyder Gaarden for 400 Spd., og vilde han indsende denne Skrivelse i Løbet af indeværende Maaned, saafremt han ikke inden den Tid fik Afgjørelse paa et tidligere, større Tilbud. Jeg antager saaledes, at denne Skrivelse allerede er kommen den ærede Direktion ihænde.

Da det forekom mig — ligesom ogsaa andre Reisende, der besøge Rjukanfossen, — ønskeligt, om man kunde faa se Fossen nedenfra, undersøgte jeg, om der ikke skulde være Anledning til med forholdsvis ubetydelige Omkostninger at komme ned til Elven lige under det Sted, hvorfra man

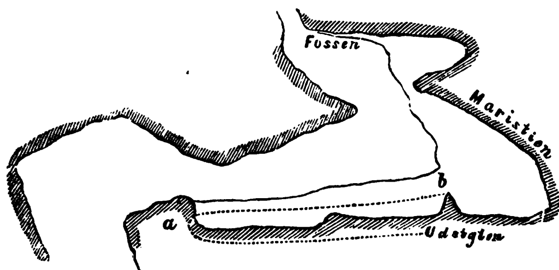

nu i Almindelighed iagttager den, og tror jeg ogsaa, at man ved at følge den steile Fjeldvæg nedover mod (a) og der bryde sig igjennem en skarp Ryg, vil med lidt Sprængning og Muring for ca. 50 Spdlr.s Udgift kunne danne sig en Fodsti under denne bratte Fjeldvæg hen til (b), saaledes som antydet paa nedenstaaendc Skitze.

Haukelid den 24de August 1868.

Ærbødigst

A. Fenger-Krog.

Indberetning fra Ingenieur Hille om Anlæg af en Vei til Skjæggedal.

Efter Deres Anmodning i Skrivelse af 24de Juni d. A. foretog jeg i Slutningen af August sidstleden en Reise opigjennem Skjæggedalen til Skjæggedals- eller rettere Ringedalsfossen for at kunne afgive min Formening om, hvad der hen-

sigtsmæssigst kunde foretages for at lette Adkomsten til Fossen.

Den nuværende Vei, der fører op gjennem Dalen til Gaarden Skjæggedal, er tildels meget miserabel og paa flere Steder endog til sine Tider høist vanskelig at passere. Omtrent midtveis fører den meget steilt opover en Fjeldryg, og efterat man møisommeligt har arbeidet sig op tildels over Svabjerg og gjennem Ulænde, gaar den igjen paa et kort Stykke steilt nedover paa en tildannet Stenjetté og gjennem Urd og myrlændt Terrain frem til Gaarden Skjæggedal.

Det gjælder da fornemmelig at kunne forbedre Adkomsten mellem Søen og Skjæggedal; thi herfra maa man i Baad over Elven, hvor denne danner et större Bassin, for derpaa at passere en liden Høide til Ringedalsvandet, over hvilket man har omtrent en ½ Mil Søvei til Ringedalsfossen.

Efter min Opfatning vilde det ikke være heldigt at lægge Arbeide og Kapital ned i Forbedringer af den nuværende Fodsti. Den kan ikke benyttes som Ridevei, og skjønt jeg er vidende om, at man fører løse Heste over den, saa maa den alligevel ansees som ganske impassabel paa Hesteryggen. Selv om man nedstemmer Fordringerne til en saadan Fremkomst til det mindst mulige, tror jeg, at der skal adskilligt Arbeide til for at bringe den i saa fremkommelig Tilstand,

at den kan passeres paa Hesteryggen. Det forekommer mig derfor rigtigst, dersom det kunde lykkes at gjøre noget for denne Sag, at arbeide derhen, at Veien omtrent ⅛ Mil nedenfor Gaarden Skjæggedal blev ført over paa den anden Side af Elven, og at den senere fulgte denne Side helt ned til Søen. Terrainet er her i sin Almindelighed ret gunstigt for Oparbeidelsen af en Fodsti, og naar man fra først af ikke har søgt frem i denne Retning, saa kan Aarsagen alene være den, at man har havt vanskeligt for at komme over Elven. Dette enkelte Spørgsmaal er imidlertid ikke stort, og de hermed forbundne Udgifter vilde vistnok Gaarden Skjæggedal ikke være uvillig til i det væsentlige at overtage, saafremt en Fodsti kunde blive lagt paa denne anden Side af Elven.

I en saadan Plan ere alle Lokalkjendte, for hvem jeg har omtalt Sagen, enige; men jeg har alligevel været i stor Tvivl om at bære den frem, naar man er uden Midler til at se den heldigt udfört. Jeg frygter nemlig for, at her vil blive Spørgsmaal om et Beløb af henimod 1000 Spd. for at kunne bringe noget Helt istand. For at bringe noget ud af den nuværende Fodsti, saa at den uden Fare kunde blive tjenlig som en simpel Ridevei, vilde der ogsaa udfordres flere Hundreder, uden at man nogensinde vilde faa noget saa tjenligt som at lægge Arbeide paa en ny Fodsti.

Forinden jeg imidlertid kan opgive mit For-

slag, skulde jeg ønske at erfare, hvorvidt Turistforeningen ser sig istand til at bidrage noget til dens Iverksættelse, og i bekræftende Fald hvormeget der kunde paaregnes. Jeg tror nemlig, at der er Mange, som interesserer sig for denne Sag, og at man derfor kan paaregne en Del Hjælp saavel i Kinservigs Herred som fra andre Hold. Jeg har tænkt at henvende mig til Distriktets Amtmand og anmode ham om at være mig behjælpelig til at virke for Sagen. Men forinden turde jeg udbede mig oplyst om, hvorvidt Turistforeningen maatte kunne afse noget til Planens Iverksættelse.

Graven, 13 November 1868.

Ærbødigst

L. M. Hille.

Hr. Kontorchef H. Krag.

Anvisning paa Vei over Fjeldet fra Lessjø til Sundalen samt fra Solliden til Storelvedalen.

Idet jeg tilbagesender det mig udlaante Kart over Hedemarkens Amts midterste Del, skal jeg

tillade mig at give fölgende Anvisning paa to Ruter, som synes mig at fortjene Opmærksomhed.

Den første er at tage over Fjeldet fra Lessjø til Sundalen. Saaledes som Amtskartet viser, søger man tilfjelds omtrent ved Kirken, gaar forbi lille og store Horungen og saa nedover til Gautsjøen. Opunder store Horungen er en herlig Udsigt over Lomsfjeldene, Fjeldene i Nordfjord, Romsdalen, Öxendalen, Eikisdalen og Sundalen. Den første Sæter, som træffes, er Kvitsæter ved Gautsjøens sydlige Ende. Sæterdalen, hvori Gautsjöen ligger, kaldes Dalsiden og er særdeles smuk. Foruden Gautsjøen ligger der en Række af vakkre Fjeldvande, rige paa Fisk, og Renen har et yndet Tilholdssted paa de omliggende Fjelde, saaat denne Dal vilde være en prægtig Plads for Fiskere og Jægere. Jeg laa paa Gautsbosæter om Natten, efter at have anvendt 6 Timer did fra Lessjø. Fra Gautsbosæter er $\frac{1}{2}$ Mil til Vollandsæter, hvorfra Veien gaar op Knutsløftet paa den østlige Side af Dalen. Her er ingen Sætervei, men nogle faa Varder. Naar man er kommet over Knutsløftet, passeres Elven Skelbreia over en Snefond, og snart øines saa Langkjernet tilvenstre. Man holder sig langs den høire Bred af dette i dets hele Længde, og inden kort Tid har man lige foran sig den Fordybning i Fjeldet, som dannes af Gruvedalen, hvor man strax, efterat man er begyndt at stige ned, faar Öie paa Sæter.

Sex Timer gik med paa Veien fra Vollandsæteren til Gruvedalen, hvorimellem intet Hus findes, og paa hvilken Strækning jeg tror, at man gjør rettest i at tage Veiviser med, dersom man ikke er fjeldvant. Turen ned til Sundalen fra Gruvedalssæteren, som er aldeles grei, er ualmindelig smuk.

For det Andet vil jeg henvende Opmærksomheden paa en Fjeldvei fra Solliden over til Storelvedalen paa Grund af dens Korthed i Forhold til den almindelige Vei. Man følger den saakaldte „Præstevei“, som fører til Ringebo, saalangt til man er kommet forbi al Birkeskov, og man øiner en stor Varde. Der tager man til Venstre og følger de opreiste Varder, indtil man efter en brat, men kort Nedstigning kommer ned i Brettingsdalen til en Fæbod, hvor Sætervei træffes til Storfjeldssæteren, som yder prægtigt Nattekvarter. Derfra er dels arbeidet Ridevei, dels Kjørevei til Trennæs i Storelvedalen. Veien fra Solliden til Storelvedalen er 4—5 Mil. Fra Solliden til Storfjeldssæteren er henimod 2 Mil. Paa Veien fra denne Sæter ned i Bygden ligger ingen Sæter. som benyttes midtsommers.

Ærbødigst

V. A. Aubert,
stud. philol.

Til

Bestyrelsen for den norske Turistforening.

Til

Den norske Turist-Forening.

Jeg skylder den ærede Forening Tak for det mig saa beredvilligt udlaante Kart over midtre Del af Christians Amt, som jeg hermed tilbagesender.

I Forbindelse hermed skal jeg efter Løfte meddele om min Fodtur, hvad jeg antager Turist-Foreningen især kan ønske Kundskab om.

Jeg maa foreløbig gjøre den Bemærkning, at de forskjellige Turister naturligvis have meget forskjellige Vaner, Fordringer, Kræfter, Smag og Tilbøieligheder. Til fornøden Advarsel for dem, der kunde have Lyst til at tage samme Vei, som jeg fulgte i Sommer, maa jeg derfor sige, at jeg ikke har Ord for at høre til de mageligste og mest fordringsfulde Fodgjængere. Dernæst maa jeg gjøre opmærksom paa, at den korte Tid og de smaa Midler, der var levnet mig til den i Sommer foretagne Fjeldtur, gjorde det umuligt for mig at indhente Oplysninger eller anstille Undersøgelser, som man maaske vilde anse for at være mere værdifulde end de, jeg kunde faa Tid og Leilighed til. Til denne Advarsel mod at bygge Planer af nogensomhelst Art paa nærværende Beretning vil jeg alene føie den Bemærkning, at mine Erfaringer muligens kunde komme bedst til Nytte som Supplementer i en mundtlige

Raadslagning af flere Jotunfjeldvandrere om sa-
danne Foranstaltninger, som maatte ligge ind
den ærede Forenings Opgave eller Evner. E
enkelt Mands Erfaringer og Iagttagelser vil, se
om de vare meget længere og fuldstændigere end
mine, dog altid være mindre trygge at bygge paa, navnlig hvor den Gjenstand, der skal meddeles Oplysninger m. v. om, er saa vidtstrakt og forholdsvis lidet bekjendt som det Fjeldparti, jeg besøgte. Jeg vil derfor henstille til den ærede Forening paa sine Generalforsamlinger eller i andre Møder at søge indhentet fra saa mange som muligt de Oplysninger, som maatte tiltrænges i Anledning af Foretagender til Reisendes Bekvemmelighed, f. Ex. Opførelse af Hytter, Anskaffelse af Baade, Veimærker o. s. v., der paatænkes udførte. Thi vil man være sikker, tror jeg man maa konfrontere de forskjellige Oplysninger med hinanden. Muligens kunde det ogsaa være hensigtsmæssigt at undergive Forslagene en „befaren“ Komitees Drøftelse, forinden noget Foretagende besluttes. Men jeg behøver ikke at udtale mig videre for at gjøre det klart, af hvor sammenligningsvis lidet Værd en Beretning som nærværende af en enkelt og mindre befaren Turist altid maa blive.

Vil en Christianiabo (saaledes som jeg) besøge et smukt og interessant Fjeldparti, tror jeg, at den Rute, jeg tog til Bygdintrakten, ikke er

saa ilde valgt. Jeg tog med Dampbaad til Sandviken, derfra over Krogskoven og Ringerike til Hönefos. Den snart færdige Jernbane fra Drammen forbi Hønefos kan selvfølgelig med stor Fordel benyttes af dem, som ikke sætte större Pris paa at nyde Fodvandrerens mange og store Privilegier. Ved Stavlandsstøen, 3 Fjerdinger ovenfor Hønefos, begynder Dampskibsfarten paa den for sine smukke Omgivelser bekjendte Spirllien. Fra den øverste Ende af Spirillen — Næsmoen — kan man tage en ganske interessant Fodtur opigjennem Hedalen, besøge Hedals Stavkirke, bekjendt fra Sagnet om Svartedauden (i Fayes Norske Sagn), og derpaa ad nogle rædsomme Bakker, hvorfra man har en smuk Udsigt, komme ned i Begnadalen cirka 1½ Mil søndenfor det gode Skifte Stor-Sveen. Hele Veien opover til Fagernæs er, som bekjendt nok, meget smuk; gode Skifter overalt. Fra Fagernæs er god, tildels ny Vei opigjennem østre Slidre. Man kan, skjønt man da maa hale brav ud, gaa fra Frydenlund til Beito — den øverste Fjeldgaard, hvor upaaklageligt Nattekvarter kan faaes — paa 1 Dag. Den sidste halve Mil er kun Ridevei; paa denne har man især langs Øyangen (se Kartet) de mest maleriske Udsigter til Bitihodn i Nord, Slettefjeld (ikke Stille-Fjeld, som der staar paa Kartet) og Mugnatind i Syd og Vest. Disse Fjelde ere dog endnu kun at betragte som Forposter til

den egentlige Jotunheim, og man skynder uvilkaarlig lidt paa den følgende Dag for at faa gjøre et nærmere Bekjendtskab med den storartede Fjeldnatur indover Bygdin og Gjendin. Man naar godt frem fra Beito til Bygdins vestligste Ende paa een Dag. Ved den sydøstlige Arm af Bygdin — Raudsjøen — ligger Fiskere, som man kan faa til at ro indover Fjorden. Og desuden kan den, der er vant til at ro, hjælpe sig uden de kostbare Rosfolk, da der her ved Raudsjøen ligger en Baad, som kan tages mod en Leie, man kan aftale med Lensmanden paa Nortorp i Slidre eller med Andre nede i Bygden. Jeg og mine Venner rodde selv, da Fiskerne, om jeg ikke husker Feil, forlangte 2 Spd. for at skydse til Eidsbud; Bygdin er ikke mere end noget over 2 Mil lang. De 2 eller 3 Felægre, som findes langs dens iøvrigt ganske venlige Bredder, ere vanskelige at opdage for den, som ikke er godt kjendt. Det gaar forresten ogsaa an at gaa den almindelige Vei nordenom eller ogsaa om Olastølen paa den sydlige Side til Eidsbud, om Veiret skulde forbyde at ro. Ved Eidsbud ved Bygdins vestlige Ende har A. O. Vinje og nogle Venner bygget en Hytte for længere Sommerophold. Jeg vil anbefale den ærede Forening at følge dette Exempel; der er tusinde Steder, som kunde blive det behageligste Opholdssted for fiskende, jagende, fjeldbestigende, botaniserende, malende m. m. m.

Turister, naar der bare kom slige Hytter. Den her omtalte, der har 2 større Rum og 3 Fag Vinduer, koster vel 100 Spd. Vil man opföre en slig Bod i Trakten omkring Bygdin, tjener det til Underretning, at Engebrigt Beito har bygget Vinjes Bod. En flink Baadbygger bor paa Mørstad, cirka ½ Mil nordenfor Nortorp, hvor Lensmanden bor. En god Baad angav Baadbyggeren, hvis Fornavn jeg har glemt, mig at ville koste ca. 8 Spd. Vinje og hans Venner kjøbte den, jeg omtalte, vi benyttede paa Turen. Den viste sig at være udmærket tæt og i enhver Henseende forsvarlig; vi fik nemlig Anledning til at prøve den i alleslags Veir. Fra Eidsbud kan man gjøre Afstikkere ind i Fjeldmassen i alle Retninger. Ren er det nok af, og saavel Bygdin som Tyin ere fulde af den ypperligste Fjeldørret. Tyin tror jeg vilde være fortrinlig skikket til at bygge en Hytte ved. Fra Eidsbud har man kun en 8 Timers behagelig og god Vei til Skiftet Nystuen, hvor man i fornødent Fald kan proviantere. Der er nemlig ikke Sætre, men kun enkelte Felægre ved Bygdin og Tyin; og derfor maa man belave sig paa Mad, naar man vil slaa sig ned for længere Tid. Fra Fjeldet Skineggen tæt ved Eidsbud har man den herligste Udsigt over hele Fjeldpartiet, navnlig de vestlige sylspidst opstikkende Tinderækker ɔ: Horunggruppen. Fra Eidsbud gaar det blandt Andet ogsaa an at fare over

til Bergens Stift, Lom, Gjendin o. s. v. Da man her kan have ondt for at faa Veiviser og saaledes kan blive nødt til at stole paa Kompas og Kart, vil jeg bemærke, at Amtskartet, der nu er noget gammelt og efter Forlydende paatænkes erstattet med et nyt, dels er noget ufuldstændigt og tildels, som jeg tror, lidt unøiagtigt paa nogle Steder, ligesom Navnene flere Steder ere forvandsket; men i det Hele taget er man dog godt hjulpen med dette Kart. Fra Eidsbud tog jeg efter nogle Dages Ophold her nedover Vang til Skiftet Stee, hvorfra jeg satte over Aasen — herlig Udsigt! — og tversover østre Slidre indover de uhyre Fjeldvidder, der i Nord begrændses af Skredalsfjeldene og det for sin uovertræffelige Udsigt bekjendte Skaget. Sætrene ere her mindre gode. Men de blive bedre og tilslut ganske ypperlige længer østover. Paa Fjeldvidderne var der iaar en Mængde Multer, (især paa Graamyradn og Engjadn). Jeg havde tænkt mig i sydøstlig Retning over Thorpen langs Dokka ned til Gjøvik, som skal være en interessant Vei. Men Skodde paa Fjeldet tvang mig til at tage mere ret i Øst over til Gausdal. Af Udsigter vil jeg kun nævne en uforlignelig vakker fra Sulufjeldet, hvorover Veien ligger fra Lidumstølen (paa Kartet staar Lid) til Grytelidstølen. Naar man er kommen til sidstnævnte Sæter, kan

man tage fra den ene gode Sæter til den anden langs Gausadalføret ned til Lillehammer.

Veivisere ved jeg ikke at opgive til Benyttelse paa den Tur, jeg foretog. Dels ere de nemlig at faa næsten overalt for god Betaling, og ingen Andre end de, der have god Raad, behøve saadanne. Jeg anser dem i Almindelighed som unødige „impedimenta", og med Amtskart og Kompas finder man med den Retledning, man kan faa hist og her paa Sætre eller Lægre, overalt frem idetmindste i den her omhandlede Strækning.

Det eneste praktiske Forslag, jeg skulde vove mig til med nogen større Sikkerhed at fremsætte til den ærede Forenings Overveielse, er Opførelse af en Hytte for Turister ved Tyin. Jeg tror, at der er faa Steder, der ville findes mere hensigtsmæssige for et kortere eller længere Fjeldophold. Man har, som sagt, Nystuen tæt ved, befinder sig midt inde i den mest romantiske Høifjeldsegn, og har den ønskeligste Anledning til Jagt og Fiskeri. Som det Punkt ved Tyin, jeg tror burde komme i fortrinlig Betragtning, vil jeg udpege Tvinhougen (paa Kartet staar: Tornehoug). Herfra ser man lige ind i den trange af næsten lodrette, spidse Tinder omgjerdede og af udoverhængende Bræer opfyldte Koldedal, hvorigjennem man kan komme over til Sogn. Her ligger hver Sommer Lystringer med Slagtefe; og man kan

saaledes faa Melk og Ost, især dersom man — hvad let kan ske — i Forveien træffer Aftale med Driftekarlene om at have flere Melkekjør end de ellers for sit Behov pleie at holde. Fisk er der nok af, og desuden bor Fiskere (fra Valders) paa de smaa Øer ret udfor Tvinhougen, hvorfra man raaber over til dem. Gârn kan man ogsaa faa kjøbt hos dem. Baad er der formentlig heller ikke vanskeligt at faa. Forresten er Fisket i Tyin bortleiet for flere Aar til Landhandler Brandt med Flere, men jeg antager, at man uden Vanskelighed kan faa Tilladelse til at fiske til Husbehov under Opholdet. Tømmer til Boden behøver ikke lang Transport, og Hytten kan antageligvis saaledes opføres temmelig billig. Ved Henvendelse til Knut Nystuen faar man vist Alt arrangeret paa det bedste. For Baaden vil der være god Havn ved Tvinhougen, og Fiskerne ville rimeligvis for et ubetydeligt Honorar paatage sig den nødvendige Omsorg for den.

Fremdeles tror jeg at kunne henstille til Foreningens Overveielse, om det ikke skulde findes hensigtsmæssigt og gjørligt at skaffe Broer over Melkedøla og Tolorma, der løbe ud i Bygdin i dens nordvestlige Hjørne og over Bygdinelven nede ved Strømsvand. Disse Elve, der stadig maa passeres af Fjeldvandrere, ere nemlig tidt umulige at komme over uden ved Hjælp af Hest eller Baad, som ikke altid er ved Haanden.

*)Endelig vil jeg, da jeg ikke er saa ganske uerfaren om de Forholde, en Bymand kan komme i under sin Færden blandt Folket i Landsbygderne, give Turister i Almindelighed og de yngre i Særdeleshed et godt Raad, som jeg er vis paa skal staa sin Prøve og idetmindste forebygge en god Deel af de Ubehageligheder, jeg har seet og hørt mindre erfarne og kloge Turister stedte i. Mit Raad er da, at man skal tage med sig paa Fodturen et ærligt Forsæt om selv at ville undersøge Folkets Vilkaar og Forholde og istedetfor at sky og mistænke det, alvorlig søge at leve sig ind i dets Liv, agte dets Modersmaal og Sæder. Da tænker jeg, man skal have et bedre Udbytte af Fodturen, end om man blot gaar for at indsuge nogle Drag Fjeldluft og bese nogle Naturmærkværdigheder. Idetmindste har det gaaet mig saa, at jeg ved Siden af at medbringe de almindelige Indtryk af en storartet og smuk Natur endnu har maattet sætte som det langt større og som det blivende Udbytte af mine Sommerudflugter de friske Indtryk, jeg har faaet af et Folks Liv, som er vort eget, af dets Sagn og

*) Uagtet man ikke i Et og Alt deler Forfatterens Anskuelse, hvad det Efterfølgende betræffer, og uagtet man vistnok helst havde undgaaet at optage i Aarbogen Udtalelser, der kunne give Anledning til Polemik, har man dog, af Hensyn til Indberetningens Indhold forøvrigt, for denne Gang troet ikke at burde øve nogen Censur.

Sange, af dets Gleder og Sorger og kort at sige, af en national Kultur, der arbeider sig frem. Folket er ikke saa tvert og umeddelsomt, som man gjerne vil tro; men jeg har under mit Turistliv stundom seet en Optræden af Byfolk ligeoverfor Bonden, som har harmet mig, og som maa retfærdiggjøre den Opfatning, som hos Folket har gjort Navnet „Kjolefant" til et Skjeldsord for saadanne Turister, som man i det høieste kun kan vise en temmelig kold Høflighed. Men vil man omgaaes Folket i Venlighed og Ligefremhed saaledes som vi ellers omgaaes vore Lige, kan man i enhver selv den fattigste Stue finde Gjestfrihed og Imødekommen og tidt en Rigdom paa Gemyt og Tanker og Kundskaber, som aldrig de Turister have havt Anelse om, som ikke tør stikke sin Næse indom nogen Dør uden paa de renomerede halv bymæssige Skydskkifter med alle sine udvortes Bekvemmeligheder og Komforts. Det Væld, som strømmer af et friskt Sind og et alvorligt Gemyt, er mere opløftende og mere værd at kjende end noget Fossefald eller Landskab. Kort sagt; vi Byfolk kjender endnu altfor lidet til vort Fjeld- og Fjordfolk. Og jeg formaar ikke at se rettere, end at Turistforeningen maatte have sin væsentligste Betydning i den lettere Adgang, som gjennem den aabnes til at vinde en større Fortrolighed og Kjærlighed til det Folk, som i sin Samfundsform, i sit Modersmaal og i sine

Sæder har reddet de umistelige Betingelser for hele vor nationale Tilværelse. Derfor er mit Raad eller min Opfordring til enhver Færdesmand: Søg først at vinde Forstaaelsen af vort Folks Liv og betragt Naturen kun som en Ramme om dette! Fra dette Synspunkt er det idetmindste Turistlivet har sin største Tillokkelse for mig, og med denne Opfatning har jeg fundet noget at glede mig over eller at tænke over overalt baade paa Fjeld og ved Fjære, selv om Maden har været skrinn og Leiet haardt.

Ligesom sedvanligt førte jeg iaar med mig i min Skræppe en Del Bøger og et Par Hundrede udvalgte Viser paa Landsmaal, som det Norske Samlag havde besørget trykte; jeg gjorde dog snart den Erfaring, at mit Forraad var for lidet. Jeg tror ikke Nogen uden Glede skulde se og høre, med hvilke Følelser Fjeldfolket læser eller hører forelæse sit norske Modersmaal. Og saa vant som Bonden end i Almindelighed er til at høre Bykarlen tale det fra hans eget saa afvigende Sprog, saa har jeg dog Erfaring for, hvad der ogsaa i sig selv er indlysende, at fuld Fortrolighed kun vindes, naar Tankerne udvexles paa Bondens eget Maal. Jeg har her rørt ved en Sag, som jeg tror er en stor og praktisk Sag for enhver Turist, men som jeg her maa slippe med et Ønske om, at den maa blive taget til almindeligere Eftertanke. Kun vil jeg endnu til-

øie, at mit Viseforraad har sparet mig mangt et trættende Spørgsmaal om Navn, Stilling, Bekjendtskab, Reiseformaal o. s. v.. som den Reisende hertillands, saaledes som nok overalt i Verden, plages med, naar han ikke formaar strax at bringe sine fremmede Omgivelsers Interesse over fra sin egen Person til noget mindre kjedsommeligt. Til Oplysning tjener, at 100 Viseark (hvert paa 4 Sider og indeholdende i Regelen forskjellige Viser) koste 24 Skill. og ikke tage mere Plads i en Skræppe end en almindelig Chokoladekage.

Min Beretning er baade ufuldstændig og mager; men jeg faar haabe paa Leilighed til at gjøre det bedre et andet Aar.

Christiania i Oktober 1868.

Ærbødigst

H. E. Berner.
Cand. juris.

En Fjeldvandring fra Kinservig i Hardanger til Vöringfos.

Hardanger er som bekjendt et af de Steder i vort Land, som i Sommertiden mest besøges af Reisende. Tre Dampskibe bringe fire Gange om Ugen stadig store Skarer deraf fra næsten

alle Europas Egne. Foruden Engelskmanden, som med sine Knæbuxer og lange, tynde Ben overalt er en velkjendt Figur og velkommen uden for den, som for hans Skyld maa overnatte paa Gulvet eller i en Lade, ser man her om hinanden Franskmænd, Tydskere, Danske, Nederlændere o. s. v. Det ene Selskab efter det andet kommer, sluger i en Fart en Fos eller en Udsigt, og saa til andre Steder og Mærkværdigheder. Hovedmaalet og saaledes paa en Maade Centrum for dette Reiseliv har hidtil Vøringfossen været, og er det vel endnu, hvis ikke Skjæggedalsfossens voxende Ry skulde gjøre den Rangen stridig.

Hundreder og atter Hundreder har tilbagelagt den tunge Vei opover Maabøberget; men naar man endelig badet i Sved og efter at have opbudt sine sidste Kræfter er kommen op, har man rigelig Erstatning i det store Natursyn og i Mindet om de overstandne Anstrængelser. Den Vei, som naturligvis de aller fleste følge, er med Dampskib til Eifjord; herfra gaar da Veien til Fossen dels overland dels over et Vand. Naar man da kommer ned igjen, maa man enten vente et Par Dage paa Dampskib eller tage Baadskyds de to Mil tilbage til Utne eller Ulvik. Denne Tur har da ikke længer Nyhedens Interesse og er trættende ved sin Langsomhed. Derimod frembyder den Vei, hvorpaa vi i nedenstaaende Linier

ville henlede især Turisternes Opmærksomhed, baade i og for sig meget af Interesse og yder en behagelig Afvexling med Dampskibsfarten.

Utne hører til de mest bekjendte og ypperligste Kvarterer, som den Reisende træffer paa i vort ellers i saa Henseende ofte daarlig udstyrede Land. Man nyder her en venlig og gjæstfri Behandling, og kommer man udmattet og udhungret fra Thelemarkens og Røldals evindelige Fladbrød og Spegekjød, faar man snart ved et Par Dages Ophold paa Utne sit gode Hold igjen. Det er derfor meget almindeligt at tage iland og tilbringe et Par Dage paa Utne. Herfra er der vel en halv Mil til Kinservig, hvorfra vor Fodvandring til Vøringfossen skal begynde. Dette er en overordentlig smuk Baadtur, naar man kan træffe en vakker Solskinsdag, hvor den blaa Fjord ligger rolig, klart gjengivende Billedet af de høie Fjelde med de grønne Lier, hvide Bækkestriber og skinnende Bræer. Den lette Hardangerbaad sniger sig langs de ofte næsten lodrette Klippevægge, hvor dog overalt den frodigste Vegetation hænger udover. Snart har man naaet Sørfjorden, der, saa langt man ser, bugter sig om de mange Næs; ved Søen har man de frodigste og tætteste Frugthaver, der har skaffet Hardanger sit Ry for Æbler og Kirsebær, medens oppe paa Toppen af Fjeldene Folgefonden ligger tyn-

gende med sin vældige Masse, med de sprækkede, grønne Gletscher nedover Fjeldsiderne.

Snart ere vi landede i Kinservig ved den store, temmelig plumpe Stenkirke. Her begynder den tildels meget bratte, men ikke lange Opstigning. Den smale Sti slynger sig opad Bjergskraaningen tilvenstre. (Paa høire Haand har man en Elv, der nede i Dalen forener sig med „Kinsa,“ der ikke har saa liden Vandmasse). Veien er paa et Stykke muret langs Fjeldsiden i Trappetrin, nedenunder har man i Dybet den brusende Elv omgiven af tæt Furuskov. Er man oppe, har man for sig en flad Fjelddal, i hvis Bund et fiskerigt Vand, i Baggrunden en anseelig Fos. Midt i Dalen er en Sæter (Gryting) og for Enden en større (Dalamot); her kan man passende tage Nattekvarter, naar man ved Middagstider har taget fra Utne. Man faar altid et Leie i Fjøset, Kreaturene ligge ude og filosofere i Maaneskinnet paa Sætervolden; kun en Patient kan staa inde i sin Baas, men forstyrrer os ikke i vor Søvn ved sin ensformige Drøvtyggen, værre er maaske det „sorte Kavalleri,“ der i Tusindvis kaster sig over os som „gefundenes Fressen“ og lystig springe omkring paa os. Men man maa ikke tage det saa nøie, det hører ligesaavel med til Sæterlivet som Rømmegrøden og Melkeringen. — Fra denne Sæter følger man en anden Dal i vestlig Retning. Veiviser behøver man her lige-

saalidt som noget andet Sted. Veien kan undertiden gaa over Myrer og mindre Elve, hvor man maa gjøre vel Brug af sine Hopperedskaber for at undgaa at faa et koldt, ufrivilligt Bad. Men til Gjengjæld for Anstrængelserne træffer man paa de frodigste Multemyrer, hvorpaa disse Fjelde ere meget rige. (En stor Masse udføres ogsaa hvert Aar fra Eifjord). Ved Middagstider vil man være ved Gaarden Viveli (underveis Sæteren Vedal), ved Bredden af den betydelige Elv „Veig,“ der kommer fra de indre Fjeldmarker. Den herboende Bonde er bleven velhavende ved sin Handel med Kreaturer, hvoraf han heroppe paa de herlige Beiter om Sommeren kan føde et betydeligt Antal. Hos ham vil den trætte Vandrer kunne paaregne et godt Maaltid Fjeldørret. Man bliver ogsaa her sat over Veig i et Slags fladbundet Troug. Har man før Ombordstigningen havt Betænkeligheder ved at betro sig til et saa skrøbeligt Farkost, ville de ikke formindskes, naar man er kommen ud. Den stride Elv fører os nedover med en Fart, der synes at kappes med den, de plumpe Aarer kan drive frem med, og paa samme Tid fosser Vandet ind ad mangfoldige Aabninger og Revner i Bunden og Siden og truer med snart at bringe os i Flade med Elven udenfor. Men Færgemanden kjender sit Farvand og Fartøi og fører os dog i god Behold til *den modsatte* Side. Herfra følger man en Gjen-

vei, der opad Bjergskraaningen fører os op paa Høisletten. Her har man et fuldstændigt Høifjeldsbillede for sig, storartet og eiendommeligt. Man ser langt henover Fjeldvidderne, hist og her rage fjerne Toppe op, (hvoraf især Haarteigen udmærker sig ved sin Kuppelform), foran sig Hallingskarven i dens fulde Udstrækning, rundt om i det Fjerne andre mindre Fonde og dybt, dybt nede indeklemt mellem de vældige steile Fjeldstyrtninger ligger „som et Øieblankt af Graad“ Sæbovandet, som er i Nærheden af Eifjord.

Endnu støder man paa to Sætere, og henimod Aftenstid naaer man passende frem til Høl ved Vøringfos. Her kan man faa et taaleligt Nattekvarter, forhvilket man dog ogsaa, forvænt ved Engelskmændene, ved at tage sig godt betalt. Fra Høl har man en Dagsmarsch til de første Gaarde i Hallingdal og en 3—4 Timer nedover Maabøberget til Eifjord.

Fra Thelemarken.

Jeg tillader mig at fremsende til Turistforeningen nogle Erfaringer fra min Reise i Sommer. Denne foretoges fra Skien over Nordsø og gjennem Saude, Hiterdal, Gran, Tin og Vestfjordda-

len til Mjøsvand og derfra tilbage igjen over Kongsberg til Christiania.

Skien er en noksaa net By og fortjener at besees, før man forlader den. Især vil jeg anbefale en Spadseretur over Broen til Klostret, hvor Sluserne og Klosterfossen virkelig afgive et interessant Skue. Byens Omegn er nok ogsaa anseet for meget smuk, men noget egentlig Seværdigt kan jeg ikke fremhæve. Det skulde da være Udsigten fra Høiderne ovenfor Byen. Skien har et Hotel (Høiers), hvor man kan leve noksaa godt, men hvor man ogsaa faar betale klækkeligt. Der er forresten flere Steder, hvor man kan faa billigere Logis. Michaelskirken er jo en meget bekjendt Mærkelighed, og den fortjener ogsaa et Besøg. Man gjør da bedst i enten at gaa til Løveid (en halv Times Gang) eller tage did med Dampskib og saa faa en Baad, hvormed man ror en halv Fjerding Vei op til Stranden under Hulen, hvorfra denne er let at naa.

Turister, der ville se, hvad Thelemarken har at opvise af Skjønt og Seværdigt, vil jeg anbefale at tage Veien over Tin og Vestfjorddalen og derfra enten over Gausta og Tudal eller over Mjøsstranden og Rauland tll Sillejord og Bø. Naar man reiser paa Nordsjø, bør man tage iland ved Gvarv (efter først at have spist paa Dampskibet) og gaa en Mil til Farvolden ved Hiter*dalsvand.* *S*aude er unægtelig en af de smukkeste

Egne i Thelemarken, og fra denne Vei kan man bese det. Man gaar gjennem deilige Birkelunde til Gonem og Haugan, hvor man har en ganske fortrinlig Udsigt over Nordsjø og Bø, og saa forbi Saude Kirke ned til Farvolden, overalt igjennem smukke Partier. Har man Tid, vil jeg anbefale Udsigten fra Høiderne ovenfor Haukvik, som ligger paa den anden Side af Nordsjø ellere rettere af Sauerelven, der har sit Udløb her, ved Anløbstedet Akerhaugen; men fremfor Alt maa man standse ved Saude Kirke og gaa ned til Haug, der ligger strax nedenfor. Udsigten herfra er Noget af det Smukkeste, man kan se. I Nærheden af Kirken er der ogsaa et Par Mærkværdigheder, som jeg maa omtale.

Et lidet Stykke ovenfor Præstegaarden rager der op en steil og temmelig høi Klippe med Adgang fra kun en Kant. Man finder Spor af Mure og Befæstninger paa den, saa den engang maa have tjent som et Slags Fæstning. Den kaldes Bratningsborg, og Sagnet gjør den til Langben Rises Residents, hvortil vel blot det, at hans Borg i Kjæmpevisen fører samme Navn, har givet Anledning. Lige ved, i den saakaldte Askedal under Kingsaas, som ligger ved Siden af og rager op over Bratningsborg, er der en Hule, der i Lighed med Michaelskirken kaldes Askedals Kirke, og hvorom der gaar lignende Sagn som om hin.

Hvad der lægger Vanskeligheder i Veien for et Ophold i Saude er, at det ikke er saa let at faa Logis, ligesom Saudingerne i det Hele taget slet ikke vise sig fra en fordelagtig Side ligeoverfor Fremmede. Haugianeriet har kuet ethvert Spor af Liv hos dem. Sang og Dands ere Dødssynder; men Nydelsen af Brændevin og Tobak ansees nok hellere for en Dyd. Tobak røger Alle, endog unge Piger, da de ikke ville være mere „barnslige“ end deres Veninder. De gaa ligesaavel som Gutterne med deres Pibe, Tobaksrul og Fyrstikæsker i Lommen. Det er Synd for dem at nære Interesse for jordiske Ting, og derfor maa de iallefald lade, som om de ingen slige Interesser have, hvilket igjen gjør, at de ere skiddenfærdige, dovne og ofte hykkelske. Frygten for, at deres Skiddenfærdighed og daarlige Stel skal vække Anstød, gjør, at de nødig ville tage imod Fremmede. Faar man imidlertid være hos dem, saa opvarte de, med hvad de have. Rømmegrød og stegt Flesk med Pandegrød er deres Yndlingsretter, og da de om Sommeren ikke kunne byde den første, siden de ikke have Kjørene hjemme, saa faar man i Regelen den sidste Ret næsten bestandig. Paa Gaarden nordre Sauar kan man dog faa et nogenlunde renligt og godt Logis; men man maa give Tid og taalmodig høre paa alle de Vanskeligheder, som *stille sig* iveien for Modtagelsen. Hvad jeg har

sagt om Saudingerne, gjælder ogsaa for en stor Del Hiterdølerne. Haugianeriet har dog havt mindre Indpas hos dem. Derfor er de langt livligere, og Stellet lod til at være en Smule bedre, iallefald paa de større Gaarde. Med Gjæstfriheden ser det ogsaa her sørgeligt ud; det er meget vanskeligt at faa Logis paa Bøndergaardene, selv hvor Eierne ere rene Kapitalister, og af dem findes der ikke faa i Hiterdal; men saa er der dog her 2 Steder, hvor man kan tage ind og faa et godt Logis, nemlig hos Jomfru Holst, der bor omtrent en halv Fjerding ovenfor Enden af Hiterdalsvand og strax nedenfor Kirken, og hos Landhandler Thommesen, der bor tæt ved Anløbsstedet Tinnesanden og lige ved den smukke Tinnefos. Kirken og Tinnefossen ere Hiterdals 2 største Mærkeligheder. Naar man vil se disse, vil jeg raade til at tage ind hos Jomfru Holst; det var baade det bedste og billigste Logis, jeg fandt i hele Thelemarken. Vil man se Kirken indeni, maa man henvende sig til Præsten, som bor lige ved, for at faa Nøglen; men det lønner sig neppe, da det moderniserede Indre slet ikke svarer til det Ydre, om det end er søgt holdt nogenlunde i den gamle Stil. Skal man tage Veien til Kongsberg, bør man tage iland ved Tinnesanden, da man derved sparer over en Fjerding af Veien, og ønsker man at se Fossen, da bør man gjøre det, selv om man agter sig opover til Tin. Det

er da kun en liden Spadseretur til Skydsstationen.

Jeg vil raade Turister, som ikke absolut ville gaa, til at tage Skyds de tre Mile fra Semb til Tinoset, da Veien forstørstedelen gaar gjennem Skov, hvor man ingen Udsigt har, og følgelig er meget ensformig. Ved Tinoset er der et noksaa godt Logis. Skal man nu til Vestfjorddalen, saa tager man med Dampskibet „Rjukan“ til Strand, der ligger lige ved Udløbet af Maaneelven. Prisen er her paa 1ste Plads 60 Skill., medens den paa 2den blot er 18 Skill. Jeg vil derfor raade Turister, som ønske at spare, til at vælge denne sidste Plads, hvor man kan have det noksaa bekvemt. Er det stygt Veir, især Storm, hvilket ikke saa sjelden hænder paa Tinsøen, saa er man ikke synderlig bedre faren paa 1ste Plads. Paa Strand, hvor man kommer omtrent Kl. 10, behøver man ikke at standse, hvis man har spist Frokost, før man reiser ud med Dampskibet, hvilket jeg vil raade Alle til at gjøre, da der ikke er nogen Restauration ombord, og man helst bør undgaa at opholde sig længe paa dette Sted. Beværtningen er nemlig baade daarlig og dyr. Det er en svensk Madame, som holder Hus der, og hvad der maatte mangle ved Anretningen, søger hun at bøde paa ved Snak, uden at man mærker noget Nedslag i Prisen, tvertimod.

Fra Strand til Dale gaar man en Mil i en

trang, af høie Fjelde begrændset Dal gjennem en deilig Egn. Lidt før halvveis bliver man overrasket ved at se Gausto lige foran sig, og om man end, naar man nu kommer frem, synes, at man maa have gaaet langt mere end en Mil, saa er det dog ikke saa. Gausto ser hele Tiden ud til at ligge lige foran En, men Afstanden synes at være den samme, hvor meget man end gaar, og det er dette gjækkende Syn, som gjør, at Veien falder lang, om end Omgivelserne ere sjeldent smukke.

Paa Dale har man et noksaa godt og billigt Hvilested, dog maa det, at dømme efter de Lovtaler, man kan læse derover i en Bog, hvori de Reisende have tegnet sine Navne, have „dalet“ fra de gamle Høider. Ønsker man nu en Fører paa Gausto (som dog er ganske overflødig), saa følger Tjenestegutten med, mod at man betaler Værten 1 Spd. Veien til Langfondsæteren, som ligger oppe under Toppen af Fjeldet, er meget let at finde, og fra denne holder man sig noget til Venstre for at undgaa de bratteste Partier, før man dreier af til Høire mod selve Toppen. Man kommer først til et Sted, som ligger i Sydvest for den egentlige Top, og som de Fleste nøie sig med at naa; men vil man bestige det høieste Punkt, hvor Varden staar, saa har man endnu en Passage igjen, som er langt vanskeligere end den foregaaende og ikke ligesom denne gan-

ske farefri. Til Rjukan er der fra Dale 5 Fjerdinger, hvoraf kun de 4 første kan kjøres, medens den sidste er en meget brat Fodsti, der fører fra Vaaer op til Krokan — en liden Gaard, som ligger lige ved Fossen. Ønsker man Skyds, saa kan man faa den frem og tilbage for 1 Spd., naar man akkorderer med en af Bønderne, som altid indfinde sig. Paa Krokan er der Melk at faa, og hvis man vil, saa kan man ogsaa faa ligge der Natten over, dog er det temmelig skiddent der.

Selv om Vestfjorddalen ikke havde Andet at opvise end Rjukan, saa opveier alene Synet af den fuldkommen de Besværligheder og Ubehageligheder, man kan have havt paa Reisen. Fossen selv er saa bekjendt af Tegninger, Fotografier og Beskrivelser, at jeg ikke skal opholde mig ved den. Maristien, der fører fra Krokan til Gaardene Fossan og Bergan, som ligge ovenfor Rjukan, har Naturen dannet ved nogle Furer i Fjeldvæggen lige over Fossen. Den er ikke farlig at gaa, naar man blot ikke er svimmel og ganske uvant til at klatre i Fjeldene; men jeg vil ikke raade til at sætte afsted med Byrde paa Ryggen. Sagnet om Mari, der styrtede sig ned i Fossen efter sin Elsker og gav Stien Navn, fortælles paa flere Maader og skal nok være en senere Digtning. Foruden at være udstyret med 2 slige Mærkeligheder som Gausto og Rjukan er selve *den trange* Vestfjorddal med sine Begrændsninger

af høie Fjelde og den skinnende Maaneelv saa skjøn, at blot Synet af den lønner Reisen. Det er interessant at lægge Mærke til, hvorledes Gausto, eftersom man kommer opover Dalen, først viser sig som en vældig afstumpet Kegle, dernæst som en langstrakt Fjeldkam og endelig som en tilspidset Top.

Agter man sig til Tudal, saa tager man bedst did fra Gausto af; man ser derfra Dalen nedenfor sig og behøver ingen Fører. Skal man derimod til Mjøsstranden, saa gjør man bedst i at tage en Fører enten paa Vaaer eller Krokan over til Holvik, en liden Gaard, som ligger ved Mjøsvand. Veien er ikke saa ganske god at finde uden Fører, da der gaar en Mængde Veie af til Sætre, som ligge paa Fjeldryggen; men man kan nok klare det paa egen Haand, naar man blot erkyndiger sig nøie om Veien forud og husker paa at tage til Høire oppe paa Fjeldet, hvor Veiviseren staar. Amtskartet er her ikke at stole paa. Den Fører, som fulgte mig, var selv ikke kjendt og tog Feil af Veien; men jeg slap heldigvis med en halv Mils Omvei. Der er omtrent halvanden Mil fra Krokan til Holvik, og Prisen for en Fører var 2 Mark.

Paa Holvik er der skrækkelig skiddent, og man bør kun i Nødsfald opholde sig der nogen Tid, allermindst ligge der om Natten. Selv paa Laden, hvor jeg laa, blev jeg overfaldt af Myriader af *Lopper*, der gjorde, at jeg foretrak et

Ophold i det Frie, trods Nattekulden. Folkene ere imidlertid meget venlige og snille, og skal man over til Rauland, saa kan man ikke faa bedre Fører end Manden — Ole Holvik. Til Berge i Rauland, hvor der er godt Kvarter, er der drøie 2 Mil, og for at følge denne Vei forlanger Ole en Daler, naar der blot er En. Paa denne Vei maa man absolut have Fører.

Naar man reiser i disse Trakter, er det nødvendigt at have Kniv og Ske med og af Levnetsmidler, om ikke Andet, saa lidt Sukker; thi man maa bruge Kniven paa de Spiseredskaber, man faar der, før der kan være Tale om at benytte dem, og önsker man Kaffe, saa kan man nok faa den overalt; men enten faar man, og det i de fleste Tilfælde, intet Sukker til, eller ogsaa trakteres man med noget, som er rigelig forsynet med Mærker efter skidne Fingre og i Regelen klippet med Tænderne, da en saadan Luxusartikel som en Sukkersax end ikke kjendes af Navn.

Vil man fiske i Mjøsvand, som jo er viden om bekjendt for sin Rigdom paa stor og deilig Fjeldørret, saa maa man ikke reise did för i Slutningen af Juli, da man før ikke faar nogen Fisk. Man maa da nødvendigvis være forsynet med Levnetsmidler, idetmindste noget Brød; thi det er kun som en Undtagelse, man paa enkelte Steder kan faa noget Fladbrød, og hvad man faar, er slet ikke appetitligt. Til Opholdssted

vælger man bedst Gaarden Hovdan, som ligger lige ved Kirken halvanden Mil fra Holvik. Naar man henvender sig til den ældste af de 7 Brødre paa Hovdan, kan man faa bo i Præstestuen og for ikke urimelig Betaling faa de Levnetsmidler, man behøver, naar man er tarvelig i sine Fordringer, især til Renligheden.

Laur. Grønstad,
stud. med.

Haukelid Fjeld.

(Af A. Fenger-Krog).

Som bekjendt hæver det søndenfjeldske Norge sig for det Meste jævnt opad mod Vest, indtil det har naaet en gjennemsnitlig Høide over Havet af 4 à 5000 Fod, men falder da forholdsvis hurtig atter ned til Havets Overflade. Fra Dovre indtil Thelemarken er Landet østenfor Høifjeldet gjennemfuret med temmelig ensartede, markerede Dalstrøg, ligesom ogsaa lignende dybe, bestemte Indsnit aabne sig mod Vesterhavet. I Telemarken derimod og vestenfor i Stavanger Amt ophører denne tydelige, bestemte Inddeling af Landet, idet Dalførerne med større Uregelmæssighed sønderslitte Fjeldmasserne, og den store Fjeldkjæde opløser sig i en Mængde større og mindre Bjerg-

rygge, der kun ved enkelte Spor minde om den storslagne Natur og det eiendommelige Liv, der udfolder sig paa den store Høislette.

Som sidste Afslutning af dette vidtstrakte Høifjeldsplateau — som Haandtaget paa en stor Vifte, der dannes af de Dalfører, der mod Øst, Syd og Vest gjennemkrydse Bratsberg, Nedenæs, Lister og Mandals, Stavanger og tildels søndre Bergenhus Amter — hæver sig Haukelidfjeld med sine fede Græsgange og evige Snefonder, høie Bjerge og dybe Dale og tilsteder ingen lavere Overgang end 3,580 Fod over Havet (Dyrskar), medens dets høieste Toppe naa op over den evige Sne's Grændser og i over 5,500 Fods Høide lægger Landet mellem Nordsøen og Kristianiafjorden vidt udbredt for Beskuerens Fødder.

Paa Grund af Dalstrøgenes Koncentrering omkring dette Parti er Haukelidfjeld blevet et naturligt Krydsningspunkt for Færdselsveiene mellem de tilstødende Distrikter, ligesom ogsaa i de senere Aar talrige Turister — baade Damer og Herrer (sidste Sommer ca. 100) — vælge denne Rute for sin Reise mellem Øst- og Vestlandet, idet de her ikke blot faa et fuldstændigt Indtryk af Norges Høifjeldsnatur, men i de tilstødende Distrikter i Telemarken, Sætersdalen, Suldal og Hardanger have Anledning til at besøge nogle af vore eiendommeligste Egne, der saavel ved sin Befolkning som ved sin rige, afvexlende Natur-

skjønhed fuldelig lønner den Møie, som altid er forbunden med en Fjeldovergang efter ubanede Veie.

Da der fra Filefjeld til Lindesnæs ikke gives nogen indre Forbindelse mellem Öst- og Vestlandet, er det heldigt, at Interesserne have fundet denne fælles Fjeldovergang, hvorom de have samlet sig, og have saaledes givet Anledning til, at der i den allersidste Tid er paabegyndt af det Offentlige Kjøreveisanlæg over Haukelidfjeld, der over Røldal vil forene Søndre Bergenhus og Bratsbergs Amter og maaske ved en Sidearm sættes i Forbindelse med Stavanger Amt. Dette Veianlæg blev paabegyndt sidste Sommer, ligesom ogsaa endel forberedende Arbeider truffet for Anlægget af en Fjeldstue omtrent midtveis inde paa Fjeldet, men disse Arbeider — fornemmelig det første — ville hehøve lang Tid for deres Fuldendelse, da den høie, afsides Beliggenhed ikke tillader stadig Drift hele Aaret igjennem.

Øverst i Vinje Præstegjeld standser den gamle Kjørevei ved Haukelidgrænden, og herfra udgaa, som hosføiede Kart viser, tre almindelige Færdselslinier:

en til Bykle i Sætersdalen,

en forbi Holms Vand til Roaldkvam ved Suldals Vand og

en forbi Fjeldgaardene Botten og Voxlid til Røldal,

hvoraf den sidste er den mest befærdede og yder saa store Bekvemmeligheder, som man kan vente at træffe paa saadanne ubanede Fjeldovergange. Da denne Rute er bleven beskreven af andre Reisende, ville vi ikke videre opholde os ved den, men bede Læseren ledsage os paa en Tur, der blev udført sidste Sommer, dels for at tilse Fjeldstuanlægget ved Hustuften, dels for ved en foreløbig Befaring at kunne erhverve de fornødne Oplysninger til Bedømmelsen af, hvor omhandlede Veiforbindelse med Stavanger Amt rettest burde søges udført, enten fra Hustuften gjennem Kvandalen til Roaldkvam eller fra Horra i Røldal til Næs ved Suldals Vand.

Naar man vil forlade de almindelige Færdselslinier og i længere Tid friste Livet mellem Høifjeldene og tilstødende, afsidesliggende Dalstrøg, maa man udruste sig med mange Ting, som man ellers almindeligvis ikke fører med sig paa Reiser, som Madvarer, Kaffekjedel, Sengklæder, og have Heste og Veiviser med, hvilket falder meget kostbart, — især naar man ikke er kjendt med Befolkningen.

Det var i Slutningen af August Maaned. Ingenieur T., der var en ivrig Jæger og Præmietager ved forskjellige Skytterfester, opholdt sig netop deroppe i denne Tid. Han havde været heldig paa et Par Exkursioner efter Ænder, og

nu ønskede han blot, at Veiret vilde bedage sig, saa at han kunde aflægge Rensdyrene inde paa Fjeldet et Besøg, inden han drog tilbage til Hovedstaden.

Det havde regnet i flere Dage med sydlig Vind, og da Rensdyrene altid gaa mod Vinden, var det at formode, at de havde trukket sig nedover paa vore Kanter. Da desuden Slaatten vedvarede, havde ikke Bygdens Jægere havt Anledning til at forstyrre Freden deroppe mellem de evige Snefonder, og der var saaledes al Udsigt til, at vi ikke vilde gaa forgjæves.

Omsider hørte det op at regne; Luften blev rolig, og tæt Taage lagde sig ned over Fjeldsiderne. Da besluttede vi den følgende Dag at begynde vor Udflugt. Da Solen stod op, havde den et stort Arbeide med at feie Fjeldtoppene og de høiere beliggende Dalstrøg rene for Taagen, men det lykkedes dog i Løbet af Formiddagen, og Naturen er aldrig skjønnere, end naar Solen giver den Kraft til at nyde den vederkvægende Regn, der endnu væder Fjeldsiderne, hviler paa hver Blomst og glitrer paa hvert Blad.

Med vore Rifler paa Ryggen og ledsaget af en barbenet Drabant, der bar vort Reisetöi og lidt Niste, stege vi op efter den temmelig steile Fodsti, der fra Haukelidgrænden fører over en Fjeldryg til Fjeldgaardene Botten og Voxlid. Man kan ogsaa komme til disse Gaarde ved at

følge Dalføret, hvorigjennem den nye Vei nu anlægges, men her som næsten overalt tilfjelds er man bedre tjent med at holde sig i Høiden, hvor ikke bløde Myrer, Stenurer og en tæt Vegetation lægger den Reisende mange Hindringer iveien.

Nede i Dalen staar her endnu temmelig tæt og frodig Furuskov, men den taber sig efterhvert, og oppe ved de omtalte Fjeldgaarde er den ganske forsvunden. Ogsaa efter den Vei, vi tog over Fjeldet, var Furuskoven borte, men Løvskoven stod temmelig tæt og høi. Dog ser man snart, at ogsaa den lider under den lange Vinter, der lægger sig med tung Sne paa Skoven og trykker den ned, saa Træerne staa næsten horizontalt ud fra Skraaliden. Dog ogsaa denne Smaaskov bliver mere og mere forkrøblet. Den tyndes af, de enkelte Trær vride sig hen efter Jorden, og større og mindre frit liggende Stene kappes herefter med Enerbusken om at bringe Afvexling i de mose- og græsbegroede Myrer og Bakker.

Men Opstigningen har været tung. „Værsaagod! — her er en Sten - saa myg, som den kan præsteres; lad os tage Plads paa den, thi Marken er endnu vaad, og lad os saa kaste det sidste Blik udover Grungedal med Omgivelser.“ — Dybt fra den trange Dal lyser Grungevandets Speil, omkring hvilket dyrkede Marker og Smaaskove ligge i malerisk Afvexling, omsluttede af *høie Fjelde,* bag hvilke Bjergryggene paa den

anden Side Totakvandet blaaner i Horizonten. Her kjæmper en i Regelen fattig Befolkning med en haard Natur; Jordbunden er skarp og fuld af Sten, saa den er kostbar at rydde. Da Dalbunden ligger en 16 à 1700 Fod over Havet, er man ofte udsat for Uaar. Skoven voxer langsomt og kan ikke tilfredsstille de store Fordringer, Eierne sætte til den. Den tyndes derfor ud. Fisket i Fjeldvandene, der ved Lystring, Høstfiske og Krogfiske om Sommeren bliver mere og mere ødelagt, giver nu langt ringere Udbytte end tidligere. En gammel Mand t. Ex., der før i Tiden i Løbet af Sommeren kunde fiske indtil 80 B℔, drev det sidste Sommer ikke engang til 20. Endelig begynder man ogsaa nu at klage over, at Fjeldbeiterne overanstrænges. — Men vi have tænkt at naa Havredalen idag, og vi faar nok ikke sidde længer og gruble over Grungedølernes haarde Kamp med Livet. Vi naa Toppen af Fjeldet, og nu gaar det afvexlende opover og nedover forbi flere vakkert beliggende Støler, indtil efter et Par Timers Gang de omtalte Fjeldgaarde bag nogle smaa Høider oplive Landskabet med sine gulnende Marker. Her hæver sig over Løvskoven de sidste Repræsentanter for Naaletræerne — enkeltstaaende ærværdige Furutrær, hvis Grene i Regelen alle vende mod Sydost; thi Nordveststormene spille Mester heroppe. I Solbakken, — næsten skjult bag Løvtræerne — titter den

)selige Støl, Solheimkjær, frem, og da vi forgjæves søge at fremlokke menneskelige Væsener, aalangt vore Stemmer kunne naa, lade vi, som ›m vi ere hjemme, (vi kjendte forøvrigt Eieren meget godt), og forsyne os med saa megen Melk og Fløde, som vi ønske. Det er Noget, man i lignende Tilfælde almindelig gjør tilfjelds og lader et passende Kvantum klingende Mynt til de venlige Sæterpiger erstatte den forsvundne Melk Imidlertid sank Solen stadig lavere paa Horizonten, og vilde vi naa frem, inden det blev mørkt, maatte vi skynde os. Vi havde haabet ved nedre Ende af det ½ Mil lange Bordalsvand at finde en Baad, men det Haab slog feil, og den yderst elendige Fodsti, der fører langs Vandet, gjorde os Marschen meget besværlig. Inden vi naaede Midten af Vandet, „dandsede Solen paa Haukelidfjeld“, — spredte sine sidste oplivende Straaler ud over det øde Landskab og overlod til os i Aftenens Mørke at finde frem gjennem Ur og Myr, saa godt vi kunde. Ved Solens sidste Straaler saa vi paa den anden Side Vandet Storegutstølen, hvortil Mindet knytter sig om den af A. O. Vinje besungne „Storegut.“

Omsider skimtede vi mod Horizonten Havredalsstølen, der er en forholdsvis god Bygning, d den tidligere har været beboet baade Vinter o Sommer, — vækkede Folkene, der allerede hav lagt sig, bleve med stor Forekommenhed mo

tagne, beværtede med Mad og Drikke, erholdt gode Senge og laa snart i en dyb Søvn. — Da vi den følgende Dag havde spist Frokost, forklarede Manden os, hvorledes vi skulde gaa for muligens at træffe Rensdyr, men da vi vare ukjendte og aldrig havde været paa Jagt efter de „Dyr“, lod han meget haant om dette vort første Forsøg. Vi havde besluttet at gaa fremad til lidt over Middag og saa vende tilbage, hvadenten vi traf Dyr eller ikke. Ved Middagstider vare vi naaede frem til en høi Fjeldspids strax østenfor Trolddalene, der ere en Række spidse Fjeldtoppe, for en stor Del bedækkede med Snefonder. Da fik T. se Noget paa en fjern Snefond, som syntes ham maatte være Rensdyr. Vi nærmede os da meget forsigtig, undgik at komme i Vinden for Dyrene og krøb det sidste Stykke, mere end vi gik. Omsider vare vi paa Skudhold og ganske rigtig — der laa en voxen Ren, en Simle (Hunnen) og en Nek (Kalven). Da T. var den mest øvede Skytte, skulde han have det første Skud, og dermed blev det; thi Renen laa der snart, og de to andre kom os ikke paa Skud. Hermed var imidlertid vor Jægerære reddet, og Manden i Havredalen, der ikke vilde tro, at vi virkelig havde skudt en voxen Ren og derfor ikke vilde tage Hest med for at hente Dyret, maatte undgjælde ved selv at bære den tunge Byrde den halve Mil ned til Stølen, hvilket imidlertid var

et kraftigt Bevis paa en Fjeldbondes gode Ryg og stærke Ben, thi da T. Dagen efter sendte en Mand op til Bordalsvandet for at besørge Rensdyret ned til Haukelid, maatte denne faa Hjælp til at løfte det op paa Hesteryggen.

Den følgende Morgen vendte T. tilbage til Haukelid, og vi ville bede Læseren med os stige tilhest; thi nu gaar det op over Havredalen. Over Bække, Myrer og bratte Bakker naa vi op til Høideryggen mellem dette Dalstrøg og Stovandet, ved hvis nordlige Bred den nye Fjeldstue skal bygges. Her befinder man sig rigtig til høifjelds. Se, — de omtalte Dalstrøg strække sig hen under vore Fødder, — mod Nordvest stikke Storenut, Lillenut og Trolddalenes snedækte, takkede Tinder op mellem Skyerne, gaa mod Vest over i de høie Fjeldnuter, der danne Vandskillet mellem Søndre Bergenhus, Stavanger og Bratsberg Amter, og mod Syd og Øst — se der Fjeldmasserne omkring Bykle i Sætersdalen og øvre Telemarken høine sig den ene bag den anden i mange Miles Afstand.

Ud paa Dagen naa vi Hustuften ved Stovandet, og medens de Grundmurarbeider inspiceres, der ere udførte i den sidste Tid, ville vi bede Læseren krybe ind i „Lægeret“, der vil blive vor Bolig for Natten. Det er et af løse, sammenstablede Stene dannet Hus, hvori de Handelskarle opholde sig, som Sommeren over ligge i

Fjeldet med Kvæg- eller Faaredrifter, der om Høsten sælges i Byerne til Slagt.

En Mand fra Botten er ankommen med Heste, Sengklæder o. s. v., og vi faa se til at indrette os, som vi bedst kunne. Som De ser, er hele Bekvemmeligheden 3 Alen i Firkant; der er en Skorsten i det ene Hjørne, og om det skulde ryge lidt, naar det blæser ind mellem Stenene i Væggene, maa De ikke tage det ilde op. Den ene Halvdel af Jordgulvet er dækket med tør Renmose, — det er indtil videre vor Sofa. Naar vi nu faa Kaffekjedelen paa, faa varmet os, spist og hængt et Plag foran Indgangen til Paladset, vil De glæde Dem ved, at Dagens Gjenvordigheder ere tilende og i Tankerne lade de store Billeder passere forbi, som i Dagens Løb have udbredt sig for Deres forbausede Blik.

Paa Renmose sover man meget godt, naar man blot trækker et Teppe over Hovedet, saa at Trækken af den kolde Natteluft ikke uleiliger.

Naar man saa staar op om Morgenen efter en styrkende Søvn, gjør sit Toilet i den nærmeste Bæk og i store Drag indsuger den friske, lette Fjeldluft, medens Solen holder sit Indtog mellem Fjeldene, da nyder man et Velbefindende, hvorom Manden i Dalen ikke har noget Begreb, uden han selv har oplevet det, — man føler sig saa kraftig og let, og de tunge Tanker og det byrdefulde Stræv, som under de daglige Sysler mangen

Gang kan have truet med at kue Aanden under Jordlivets materielle Aag, — finder ikke længer nogen Plads; Livet synes let og fuldt af lokkende Behag, — og Fjeldturen angrer man ikke paa.

Nu skulle vi begynde vor Veibefaring. Paa den anden Side af Stovandet ser De et Skar mellem Fjeldene; der gaár Stovasdalen op og møder Kvandalen, der fører ned til Suldal. Vi maa først gjøre en stor Krog paa Veien for at finde et Vadested over Elven, som løber ud af Stovandet. Vandet fosser omkring Hesten, og da den har To at bære, slingrer den frem mellem de løse Stene og synes hvert Øieblik at ville tabe Ligevægten. — „Løft bare Benene op og hæng godt fast, saa gaar det nok.“ — Vi komme heldig over denne Vanskelighed, men der er en Ur af løse Stene. Se, hvor forsigtig Hesten træder! nu glider den, — den anstrænger sig og søger at faa Fodfæste igjen, - lykkes det? dog nei! der ligger den, og Rytteren kravler mellem Stenene.

Uden videre Gjenvordigheder gaar det nu langs Stovandet op gjennem Stovasdalen, og vi have naaet det høieste Punkt for Overgangen, ca 3,500 Fod over Havet. Nu gaar det nedover mod Vest. I Begyndelsen kun med svagt Fald, men snart indknibes Bækken mellem steile Fjeldvægge, og Snefonderne, som endnu fylde Bunden af denne Kløft, ere af og til gjennembrudte, saa en Mand med Hestene maa søge at komme frem

ad en Omvei. Imidlertid kravle vi fremad med Maalekjæde og øvrige Apparater, — Kløften udvider sig, Dalbunden synker, og pludselig styrter Bækken skummende igjennem et trangt „Juv“ ned til den smale flade Dal, der egentlig bærer Navnet Kvandalen. Et Par Rypeflokker og Spor af Rensdyr ere de eneste Tegn paa levende Væsener, vi hidtil have stødt paa. Men Manden med Hestene - hvor bliver han af? Der — høit oppe — kommer han frem paa en Fjeldskrænt! Han raaber og vinker, hvorfor et Par af Folkene klatre op til ham. Det varer længe — omtrent en Time, — inden de komme tilbage og fortælle, at de have maattet fire Hestene ned i Touge, thi paa anden Maade var det ikke muligt at komme frem. At man ogsaa tidligere har forsøgt at komme frem med Hest denne Vei, kunde skjønnes deraf, at der laa Benraden af en Hest, som ikke havde været saa heldig at komme uskadt fra Forsøget.

Nu begynder det at regne, Græsset i de bratte Bakker bliver vaadt og glat, Bækkene svulme op og danne hele Fossefald, der i Kaskader skumme ud over de nøgne, sorte Fjeldsider. — Herved bliver vor Veibefaring betydelig vanskeliggjort, vi maa gjøre flere Omveie, — maa vade gjennem Bækkene og komme først, efterat Mørket er faldt paa, vaade og udmattede frem til øverste Støl paa Suldalssiden — beliggende omtrent 2,400 Fod over Havet. Over den af Kreaturerne

optraakkede, smudsige Sætervold naa vi frem til et Bordskur, der benyttes til Ildhus og fortiden er befolket med Slaattekarle og „Kvendi“, der deltage i Slaatten.

Der koges netop Dravle, og den smager os godt, — men vi maa skynde os at faa tørre Klæder paa, hænge vore Støvler o. s. v. op til Tørring og tænke paa vort Natteleie. I et tømret Hus i Nærheden er Størstedelen af Jordgulvet dækket med Hø og med et stort Tæppe, der minder om „Samfundsfælden“, thi under dette Teppe søge 4 Slaattekarle og 3 Fruentimmer Ly for Natten. Man tilbyder ogsaa os i den øvrige Del af Rummet at strække vore Lemmer, som vi bedst kunne, hvilket Tilbud vore Folk benytte sig af, men vi ville foretrække Ildhuset, thi Pladsen i det andet Hus bliver lige foran Døren omgiven af krydsende Ben og Arme.

Den følgende Dag gaar det jævnt og let ned igjennem den flade, af høie, nøgne Fjelde indesluttede Dal. Mange Støler passeres, og ud paa Eftermiddagen naa vi frem til Nordmorkjuvet, der er en af de trangeste, vildeste Trakter, man kan tænke sig. Her styrter Bækken, — der nu er bleven til en Elv, — larmende ned i flere høie, skummende Fossefald og tumler dybt nede mellem flere Hundrede Fod höie aldeles steile Fjeldvægge fra den ene Væg mod den anden som gjennem en trang Rende. Det første Syn af det mørke

Dyb, hvori Riukanfossen styrter ned, gjør som bekjendt et rystende Indtryk, men i endnu høiere Grad angribes Nerverne her, hvor man nede i denne Kløft til alle Sider ser sig omgiven af overvældende Fjelde og bedøves af Fossenes larmende Musik.

Atter gjennemvaade og hungrige naa vi frem til øverste Gaard i Suldal — Nordmork, — og det samme Arbeide med Tørring af Klæder etc. gjentages.

Paa den anden Side Dalen ligger Gaarden Jordbrække, hvor Færdselsveien fra Haukelid kommer frem. Denne Vei er her meget slem at passere paa de Steder, hvor den ved yderlig simple, smale Broer uden Rækværk er lagt udenpaa Fjeldvæggen. Nu have vi blot ¼ Mil til Roaldkvam ved Suldals Vand, og dermed ere vi naaede ned til ca. 200 Fod over Havet.

Suldals Vand, der i 2 Miles Længde strækker sig fra Nordost mod Sydvest, er en smal, kroget Fortsættelse af de trange Kløfter, der fra Høifjeldet føre ned til Enden af Vandet, og hvoraf vi nu have passeret den ene. Mørke, bratte, tildels ganske nøgne, tildels med Løvskov dækkede Fjelde, indeslutte dette dybe Vand, ved hvis nedre Ende Fjeldene paa begge Sider gaa ganske nær sammen og med sine høie, lodrette Fjeldvægge danne den storartede Indgang til dette interessante Klippelandskab. Enkelte Furuskove

— især ved Vandets øvre Ende — bringe dog behagelig Afvexling i denne forøvrigt kolde Natur.

Nedenfor Vandet sænker Dalen sig i et Par Miles Længde jævnt nedad mod Søen, i hvis Skjöd det opblomstrende Strandsted Sand speiler sine nybyggede Huse og med Stolthed fremviser to Skibsværfter, hvilke Strandstedet vel egentlig har at takke for sin stærke Tilvæxt i de sidste Aar, men hvis Vedbliven vil afhænge af Suldals Skove, der allerede begynde at svækkes under Öxens altfor hyppige Brug. For indeværende Storthing er Forslag fremsat til Veianlæg fra Suldals Vand til Sand, og da herfra flere Gange om Ugen gaar Dampskib til Stavanger, vil hermed Forbindelsen ad denne Kant have gjort et betydeligt Skridt fremad. Man kan ogsaa med forholdsvis Lethed fra omtrent Midten af Vandet over det ca. 700 Fod høie Hylsskar komme ned til Hylsfjorden, der ved sine trange, bratte Fjelde danner et værdigt Sidestykke til ovenbeskrevne Kløfter, og hvor ogsaa ugentlig Dampskibsfart giver Anledning til at naa Stavanger.

Enkelte Steder langs Vandet have smaa dyrkbare Dalstrøg samlet en flittig Befolkning, der om Sommeren har fuldt op at bestille med sit Jordbrug og Fædrift og om Vinteren drive Tømmerbrug og Vaarsildfiske. Blandt disse Bebyggelser er „Næsfladen“ ved Vandets øvre Ende den betydeligste, og herfra ville vi nu fortsætte

vor Fjeldtur. Den almindelige Færdselsvei gaar over et meget høit Skar til Gaarden Botten i Røldal, men da vi for den paatænkte Veiforbindelse maa søge et fladere Terrain, se vi os nødte til at arbeide os frem gjennem Bratlandsdalen langs Elven. Vi finde snart, at Naturen i det Hele taget svarer til, hvad vi hidtil have seet af Suldal, thi mellem bratte, fremspringende, for det Meste skovbedækkede Fjeldrygge vrider Elven sig som en anstukken Orm, og i meget ujævne Bugter og Bakker fører Gangstien frem forbi de faa Gaarde, der have klemt sig ind i disse Afkroge. Nys før man naar Røldal, udvider Dalen sig lidt og danner Lonevandet, ved hvis ene Bred Gaarden Lone udbreder sin lille dyrkede Flade til velgjørende Afvexling med de vertikale Omgivelser. En Baad fører os hen over det klare, lysegrønne Jøkelvand, Dagen siger os Farvel, og Natten breder sagtelig sit Slør ud over denne ensomme Forsænkning i Jorden. En Fos lyser endnu i det Fjerne, men den fortæller os kun om vor Ensomhed. Maanen glider frem over Fjeldryggen, titter ned til os og anstrænger sig for at oplyse det mørke Dyb med sit blaalige Skjær, — men den kaster kun Skyggerne endnu længere og mörkere, og gjør Fængslet endnu trangere omkring os.

Imidlertid ere vi naaede frem til Gaarden Lone. Kun sjelden søge ukjendte Reisende frem gjennem disse Egne, og vort Besøg er derfor en

ren Mærkværdighed. Alt, hvad Huset formaar, bliver stillet til vor Raadighed, og om det end ikke er Meget, saa bliver det tilbudt med en Hjertelighed, der fuldelig erstatter det Uvante ved at stige i Seng omgiven af Brødstabler, Ostestykker, Smørbutter, Skjørter o. s. v.

Den følgende Morgen naa vi efter en kort Vandring Røldals Vand. Der ligger Gaarden Botten med flere Opsiddere og enkelte Husmænd. Medens vore Folk gaa med Maalekjæden langs Vandet, ville vi se at faa en Baad for fra denne bedre at kunne overskue Terrainet. Fra en Plads i Nærheden lykkes det efter flere forgjæves Forsøg at finde en Mand, der er villig til at ro os. I denne Mand gjenfinde vi en gammel Bekjendt fra Veianlægget over Røldalsfjeldet Niel Hamre. Han havde der under en meget stor Sten — bekjendt under Navnet Histen — indrettet en Bolig for sig og Familien, hvor de tilbragte Sommeren uden Ulemper, men ud over Høsten viste Væggene sig for aabne og Gulvet for fugtigt, saa at Konen paadrog sig en Sygdom, som hun ikke forvandt paa flere Aar.

Medens Niel meddeler os disse Familieforhold, glide vi sagtelig hen forbi de med Løvskov dækkede Strande og naa frem til Gaarden Ekje, hvor et Dalføre gaar op gjennem Lien til et Skar i Fjeldryggen (Ekjeskar), der er berygtet for sine voldsomme Sneskred.

„Hvordan gik det med Skredløbet her i Vinter, Niel?“

„Aa, det gik ganske bra; her kom flere Gange ned store Mængder med Sne, men den gjorde ingen Skade. Engang gik Sneen næsten halvveis ud over Vandet. Og dog har her i 1830 gaaet endnu større Skred, thi dengang laa Snevolden som en Bro over hele Vandet, og det er her vel en halv Fjerding bredt. Men oppe ved Hamre har nye Skred lagt ned Aspeskoven, som stod i Lierne langs Vandet.“

„I havde et Par Furutrær her i Røldal, — staa de endnu urørte?“

„Ja, de staa endnu — derborte paa den anden Side Vandet.“

„Have ikke Sneskredene gjort nogen Skade paa Husene ved Horranæsset?“

„Nei, det have de ikke, Folkene vare flyttede ud af Husene, som laa stygt mellem de to store Stene, der toge mod Skredene fra begge Kanter; — lidt Skade har nok et af Udhusene faaet, men for det Meste føg det blot hen over Husene. Men for mange Aar siden tog et Skred bort en Plads deroppe under Fjeldet strax ovenfor Horragaarden. Manden og Konen havde lagt sig, og havde Konen et Barn i Armen. Da høre de et forfærdeligt Brag, og pludselig befinder Manden sig ude paa bare Snefonden. Han skjønte da, at Skreden havde taget Huset, og begyndte at raabe

paa Konen. Da svarede hun, — de fandtes begge uskadte og Barnet ligeledes i Moderens Arm."

Nu ere vi lige under Gaarden Horra. Der gaar Horradalen op, og der se vi Skaret, hvorigjennem den nye Vei til Hardanger er ført. Røldals Vand ligger 1200 Fod over Havet, og da denne Vei naar op til 3,380 Fod, indser man, det er en drøi Opstigning, man har. Har man imidlertid naaet Høiden, hvorfra man ser hen over Fjeldene om Hardangerfjorden med Folgefonden i Baggrunden, strækkende sig stor og bred op mod Horizonten, — saa gaar det herefter rask nedad de mange Slyngninger, hvormed Veien snor sig gjennem den trange Dal. Omgivelserne blive mere og mere dækkede med Løvskov, — snart træder ogsaa Furuskoven frem strax nedenfor Seljestad, og mellem Oddadalens overraskende Skjønheder — gjennem de skummende Fossefalds Støvregn naar man ganske henrykt ned til det „underdeilige Hardanger", der, naar man paa en heldig Sommerdag for förste Gang besøger det netop fra denne Kant, fuldelig synes at svare til H. Wergelands begeistrede Skildring. Fra Odde ved Bunden af Hardangerfjorden gaar flere Gange ugentlig Dampskibe dels til Bergen dels til Haugesund og Stavanger.

For at lette den indre Forbindelse mellem Hardanger og Stavanger Amt er for indeværende Storthing fremlagt Forslag om Rideveisanlæg fra

Jøssendal ved den omtalte Vei gjennem Oddedalen til Fjære ved Aagrefjorden, hvorhen det ogsaa er sandsynligt, at Dampskibene paa de Kanter da ville udstrække sine Ruter.

Efter at have gjort denne Afstikker til Odde og Fjære ville vi vende tilbage til Røldals Vand, til hvis øvre Ende Baaden imidlertid er naaet frem. Paa Fladen her foran os ligger den forhen saa berømte Lovekirke, hvor endnu en Samling gamle Krykker, Træben og lignende Sager minde om de Undergjerninger, som et Christusbillede af Træ øvede paa vore troende Forfædre, der her strømmede sammen til visse Tider af Aaret for at helbredes for Datidens ulægelige Sygdomme.

Hos Lensmand Juvet tilbringe vi Natten og nyde en særdeles god Behandling. Naar man betænker, at alle Træmaterialier til hans nye Hus ere transporterede over det høie Røldalsfjeld fra Hardanger, maa man forundres over at finde en saa stor Bygning i denne indestængte Dal. Den er ogsaa beregnet paa de mange Reisende, der om Sommeren passere gjennem Røldal.

Den følgende Morgen gaar Reisen efter den sædvanlige Færdselsvei tilbage over Haukelidfjeld gjennem Dyrskar til Hustuften. Her blive vi opholdte en Tid, og inden vi naa frem til Botten, falder Mørket paa. Hesten er liden og svag og føler sig aabenbar udmattet af Dagens Byrde og

Besvær, hvorfor vi beslutte os til at overnatte paa en af Stølerne nedenfor „Turvelid“. Stølen er allerede forladt baade af Folk og Fæ, men en Gryde staar igjen, og efterat vi have styrket og varmet os ved en dygtig Portion af Liebigs Kjødsuppe og lidt Kjæx, — lægge vi os til Ro i en Krog og nyde nogle Timers Hvile. Den følgende Dag vælge vi Veien ned forbi Turvelidkjern, Eivindbu Vand og Arbo Vand, der ligge yndigt lænkede til hinanden og fra en liden Høide ved Turvelidkjern frembyde et Prospekt, der er saa mildt og varmt, at man ikke skulde tro, at man befandt sig over 2,500 Fod over Havet.

Vi passere dernæst Voxlid og Botten og naa om Aftenen tilbage til vort Udgangspunkt: Haukelidgrænden.

Hermed er vor Vandring tilende. Vi have ført Læseren omkring i Haukelidfjeld og tilstødende Dalstrøg og have søgt at give et saa tro Billede af Livet i disse Egne, som vi formaa, i den Overbevisning, at den, der føler Interesse for Livet tilfjelds, ved en Reise gjennem disse Trakter vil kunne føie et smukt Blad til den Buket af lyse Minder, som han samler paa sin Vei til Forskjønnelse af sit Livs Aften.

Til

Den norske Turistforening, Christiania.

Ved herhos ærbødigst at tilbagesende det mig udlaante Kart over „Christians Amt B", skal jeg tillade mig at meddele følgende Iagttagelser fra min Sommertur.

Lystreiser i Gudbrandsdalen bør ikke foretages før efter Midten af Juli Maaned. Det har hændt mig, at jeg har maattet ligge veirfast, rigtignok inde i Bidalen langs Ottaelven, formedelst Sne og Slud fra 3die til 6te Juli. For Fiskere vil det vise sig temmelig utaknemmeligt at forsøge Fluerne tidligere. Elvene gaar endnu fulde af Isvand, og i mange Fjeldvande svømmer Rester af Is, undertiden endog henimod Slutningen af Juli.

Ankommer Dampskibet til Lillehammer saa tidligt, som Tilfældet var i Sommer, (Kl. 8), bør Turisten ikke overnatte der, men strax fortsætte Reisen til første Skifte, Aronsveen, 1⅞ Mil, saafremt forøvrigt Veiret tillader det. Aronsveen er en ganske almindelig Station, men ren og pyntelig, og Folkene ere meget forekommende. Man opnaar flere Fordele ved at ordne sig saaledes. Dels generes man ikke af Solen, der paa denne meget træbare Strækning følger med hele Dagen, dels er man fri for det ulidelige Støv af de uophørligt forbifarende Voiturer. Der findes ikke paa dette Veistykke saa interessante Partier, at

man derfor skulde afvente Dagens fulde Lys. Endelig kommer man billigere afsted end ved at forblive Natten over i Hotellet paa Lillehammer. Jeg har ogsaa ved at kjøre opover havt den Fordel af at tage videre strax om Aftenen, at jeg næste Morgen altid kom til de ovenfor liggende Stationer foran „Mylord“, der overnatter i Byen; og temmelig langt op over Dagen, inden Trafiken af Mødende tiltog altfor meget, kunde jeg drage afsted med friske Heste.

Fra det forhenværende Skydsskifte Elstad i Ringebo, hvor jeg iaar tog fast Ophold med Familie mod en maanedlig Betaling af 8 Spd. propersona for Alt i Huset, og hvor vi havde al Grund til at være udmærket tilfredse, — vil man have rig Anledning til interessante Udflugter. Den Reisende, som drager videre opigjennem Dalen, bør ikke forsömme at forlade den nye, slagne Landevei for at gjøre en Afstikker ovenom Elstad, hvorfra man strax har en yndig Udsigt over Laagen og Dalen. Han vil have Anledning til at tage et forfriskende Styrtebad, da der paa Gaarden findes Badehus. Strækker hans Tid til, tage han en Tur opover til den gamle Elstadklev, der i Folkemunde nævnes som det Sted, Sinclar skal have gruet mest for at passere, og man maa indrømme det rimelige i, at et sligt Sagn kan have knyttet sig til denne halsbrækkende Passage, *hvor den skraaner* nedover mod Syd.

Uheldigt for baade Sinclar og Kleven kom han ikke saa langt; denne vilde maaske i modsat Fald have spillet Kringens Rolle. Fra Elstad tager man (tilhest om ønskes, — Hest og Fører i Almindelighed 1 Spd.) op til den ½ Mil høiere liggende Udsigt „Klinkenberg“, hvorfra man har et herligt Panorama over Höifjeldssletterne til Snefjelde rundtom. Jeg har paa Kartet antydet Synslinierne. Man vil bemærke Nautgardstinderne i Vest og Rondane i Nord, foruden mange Andre. Denne Tur medtager 4 à 5 Timer. Veien er i Begyndelsen meget brat, men er den første Terrasse naaet, gaar det saameget lettere i den friske Fjeldluft, som her strax slaar imöde. I en af de øverste Smaahytter under Terrassen serverer en gammel Kjærring med Kildevand, der her vil foretrækkes for den pikanteste Vin. Det hentes langt borte og honoreres gjerne med en liden Drikkeskilling. Inden man naar Klinken, passerer man en Klynge Smaasætre, men uagtet Folkene ere renlige, venlige og billige, maa man ikke, som jeg hørte et Par Jyder gjorde isommer, slaa sig til Ro med her at have faaet et „Indblik i det norske Sæterliv“; thi gjør man det, skal man ikke forundres over, at bemeldte Jyder fandt det „tarveligt og ækelt tilsæters“. Det er endel Husmænd, der Sommerdag flytte herop med hele sit Husstel; Smaat og Stort, Gods, Fæ, og Alt stuves sammen i de smaa Hytter. Den idylliske

Glorie, som vore Poeter har omgivet Sæterlivet med, har man vanskeligt nok for at opdage andetsteds, — hvor meget mindre da her. Men hvad Melk og Flöde der findes tilsæters, kan Du faa Begreb om hos disse snille Folk. Det er imidlertid kun ¾ Mil til de nærliggende store Sæterbrug Bredstulen, Nysæter og Oxendalssætren. Veien er god uden synderlige Stigninger, kan til Nöd vandres uden Fører, som imidlertid for en yderst billig Betaling erholdes i Dalen. Her vil Du finde godt Sæterstel og forekommende Folk. Underveis passeres en Sidearm af Bredelven (Breia), hvori Foreller, ligesom der i det lille Vand ved Nysætren skal findes større Ørret; jeg var dog ikke saa heldig at fange nogen. Fiskeriet maa ske fra Land, Baad findes ikke. Et större Vand, Langekjærn, lige östenfor og under Klinkenberg, er beklageligt nok aldeles fiskelöst, men særdeles egnet til Beplantning og fortjente at besættes med Ørret. Idetheletaget findes der paa denne Side af Fjeldet mellem Gudbrandsdalen og Østerdalen flere fiskeløse end fiskbesatte Vande. Fortsætter man Veien over Høifjeldssletterne fra Bredstulen mod Nordost forbi Øvrelidhøgda, kommer man saaledes til de to herligt beliggende Bredkjærn, ligeledes fiskeløse, kun ⅜ Mil fra den bekjendte, udmærkede Aasdalssæter, tilhørende Elstadgaard, hvor der findes ypperlige Rype- og Rensdyrtrakter, se Forstmester Barths

Jagthistorier. Hine Vande ligge i Statens Alminding; Elstads Eier har andraget paa at faa dem overladt for at besætte dem med Fisk. Kunde der fra Turistforeningens Side gjøres Noget til Støtte for Andragendet, vilde det sikkert lønne sig. Nu ligge Vandene i det Høieste kun til Nytte for Ænder og Lom. Fra Aasdalssætren er en Mil almindelig Sætervei til Storfjeldsætren i Bretingsdalen; uagtet beliggende i Ringebo Alminding og Christians Amt tilhører denne Sæter Østerdalsbrug, ligesaa Helaksætren ¾ Mil mod Øst og Skjærringfjeldsætren i samme Afstand mod Nord. Disse 3 Sætre ere sande Mønstre for det østerdalske Sæterliv og Stel. Jeg ved ikke, uagtet jeg har færdedes meget omkring, at nævne Sætre eller Trakter, der bedre fortjene et Besög end disse og Aasdalssætren. Paa Høisletten mellem denne og Bretingsdalen stod for omtrent 100 Aar siden et blodigt Slagsmaal mellem Ringeboerne og Østerdølerne i Anledning af de Sidstes Indtrængen over Almindingsgrændsen, hvilket endte med forrevne Skind og Østerdölernes Fordrivelse; dog skulde disse fremdeles, ifølge den sluttede Fred, beholde de nævnte tre Sætre. Det kan være interessant at bemærke dette Sagn som betegnende for hin Tids Retstilstand. Det traditionelle Nag skal endnu engang imellem lue op blandt Jætergutterne, og det er altid med en vis Forsigtighed de drive sine Kreature hen

mod de afmærkede Grændser, som de, men ikke Staten anerkjender. Fra Storfjeldets Sokkel vil man se Skjærringfjeldet i sin besynderlige Skikkelse af en fladtliggende, kolossal Skorstensskjærring med fem dybe Hak. Det lønner Umagen, inden man tager afsted paa denne Tur, at erholde Tilladelse hos Jørgen Elstad til at fiske i hans Eiendomsvand „Lille Hiresjön“, der ligger ½ Milsvei fra Storfjeldet og er overmaade fiskerigt. Eieren har Nöst, Baad og Fiskebod med Sovesteder ved Vandet. Et Par Smaasætre ligge i Nærheden, hvor Folkene ere velvillige. Jeg gjör her i Forbigaaende den Bemærkning, at jeg i alle de Vande, jeg besögte, fandt det taknemmeligst at benytte temmelig store Fluer (Kendal No. 8 og 9, Limerick No. 5 og 6) med rødbrune Vinger, röd Bug og Guld; mod Aftenen Vinger af graaspraglet Andefjer.

Fra Bredstulen kan man ogsaa tage mod Øst over Svælhögda og Qvienfjeld til Ormsæter, hvor godt Nattekvarter og Anledning til meget godt Fiske i Imssjøen; man skal til denne Tur tage Fører fra Gaarden Brandstad, der ligger tæt ved Elstad. Brandstad har Fiskeret, Nøst, Fiskehytte og Baad i Imssjøen; man bör holde sig i den nordre Ende af Vandet indtil Midten, hvor de fleste Grunde er. Aasenbækken (østre), der gjennemløber et Björneterræn og falder i Imssjöen, er i Nærheden af denne meget fiskerig,

men lidet tilkommelig for Stangfiskeri. Langs Aasbækken (vestre) fører en taalelig Vei opover til Aasdalssætren. Denne Vei er ikke angivet paa Kartet.

I Laagenelv er Ørretfisket ødelagt, ifølge den almindelige Mening formedelst Udtapningen af Lesjevandet, da Elven nu uophørligt stiger og falder ved mindste Veirforandring og bestandig gaar med mudret Lervand, som Ørreten skyer. Opigjennem Dalen findes derimod adskillig Harr, og i Lunerne ved Elstad tillige Abor, Mort og Sik. Harren tages paa yderst smaa lyse Fluer i Skumringen, er en livlig Fisk paa Krogen, men ligesom de øvrige nævnte temmelig beenfuld og lidet smagelig. Som en Curiositet bemærker jeg, at jeg ved en Udflugt nedad til Elvens udvidede Bassin, Losna, fangede en Lax paa 5 Mærker. Hr. Hetting har for 3 og 4 Aar siden udplantet Laxyngel i Laagen, uden senere at have hørt Noget om den. Ved et faststaaende Fiskeri et Par Mile høiere oppe, fangedes noget senere en Fisk paa 9 Mærker.

I Froen vil man paa Hundtorp og hos Enkemadame Berg ogsaa kunne erholde fast Logis for en meget moderat Betaling. Interessante Udflugter gjøres til Høiderne paa begge Sider af Dalen.

Sætter man over Elven, har man Kjörevei til flere Sætre og Fiskevande. Ved Gaarden Skarstad lige i Veien findes en overordentlig

rig Jernkilde, anmærket med Rødt paa Kartet. En halv Mil op paa Fjeldet ligger Langevand, meget fiskerigt, taknemmeligst om Morgenen og opad Formiddagen. Udmærket Station paa Isumsætren, fra hvis nærliggende Høide man har den bedste Udsigt over Jøtunfjeldenes mægtige Sne- og Isbræer mod Vest og Rondane i Nord. Her vil man klart kunne forstaa, hvorfor dette sidste Fjeldparti har erholdt saadant Navn. Det præsenterer sig nemlig som tre Hobe gigantiske Kugler, tildeels regelmæssigt ordnede som paa Militærvis. Fra Isumsætren har man en halv Times Gang ad god Vei til Gjetningen; her slaar Fisken, der falder jevn stor, bedst om Eftermiddagen og Aftenen. Den erfarne Fisker vil af det omgivende Landskabs Form kunne forstaa denne Eiendommelighed ved dette og det ovenfor nævnte Langevand. Fører til Touren herop erholdes fra Isumgaard nede i Dalen. Eieren er en særdeles forekommende Mand. Fra Høiden paa denne Side har man en storartet Udsigt nedad Fosaaen gjennem Bjørndalen, paa hvis ene skarpt fremragende Skrænt Gaarden Tofte hænger som en Svalerede flere hundrede Fod over Dalbunden. Adgangen er meget let til Norekampen med Høifjeldspanorama.

Som et Resumé af Foranstaaende udhæver jeg: Tag til Elstad, derfra over Klinkenberg til Nysæter, Bredstulen, Aasdalssæter, Storfjeldsætren,

Skjærringfjelds do. og lille Hiresjøn; derfra over Helaksætren nedigjennem langs Aasdalsbækken østre (Imsdalen) til Krokbakken; herfra tilbaads for at fiske og videre til Ormsætren, samt over Qvienfjeld og Skottensæter retour Elstad. Eller: tag til Madm. Berg, Froen, derfra over Elven til Isum efter Førere, til Langevand, Station Isumsætren, Gjetningen, Øiangen, Station Bjørnhaugsæter og retour Toftesætren samt Norekampen. Denne Route ligger især for Fiskere, der have liden Tid at offre. Faar man dertil fat i „Per Skrædder“ som Fører, er man velhjulpen. Fra Elstad anbefales „Per Kleiven“, Husmand, „Immot Gjæter“ eller vel endog Sønnen paa Gaarden.

Sluttelig bemærkes, at jeg ved at gaa et Par Hundrede Skridt ovenfor og nedenfor mit faste Logis dagligdags kunde langs Veikanten plukke hele store Kurve af den ægte Champignon (agaricus campestris) og fik dem udmærket tillavede paa Gaarden. Ved Siden af denne Sopart findes, saavidt jeg havde Anledning til at se, kun Røgsoppen (Lycoperdon Bovista), som ogsaa er spiselig. Imidlertid kan man trøstig plukke og bringe hjem; Folkene kjender nu disse to Arter og bortfjerner de uspiselige, om saadanne skulde være imellem.

Christiania den 16de November 1868.

Ærbødigst

Andr. H. Isachsen,

Skuespiller.

Lidt fra Froen.

Froen har adskillige Minder fra Fortiden; der ligger Hunthorp, hvor det gamle Gudehof var, og hvor Dale-Gudbrand byggede den første Kirke paa de Kanter af Landet. Ikke langt derfra er Lista, hvor Kong Olaf holdt Thing med Bønderne; dersteds staa to Bautastene, under hvilke en Kjæmpe skal ligge; efter Sagnet staar den ene Sten over hans Hoved, den anden over Knæet; Afstanden over begge er 5—6 Alen, og det vilde da blive en noget stor Kjæmpe, hvis Sagnet skulde sige sandt. Foruden Hunthorp var ogsaa Gaarden Stig Sædet for en af Dalens Høvdingeætter, Ogsaa i senere Tider deltog Froningerne i Landets Ve og Vel; de vare med i Affæren 1612, og flere Navne minde om Deltagerne deri, som Seielstad, Randklev og andre.

Af smukke Steder i Froen kan nævnes Harpfos ovenfor Hunthorp; Laugen sammenknibes her i en smal Rende, og fra en Bro over det Nederste af Strygen har man Oversigt over hele Strækningen.

Af Fjeldhøiderne i Froen maa nævnes Norekampen. Dens Høide er ikke særdeles stor, om-

kring 3,500 Fod, men den ligger tæt ved Dalen og er let tilgjængelig, saa at det kun vil medføre liden Tidsspilde at gjøre en Afstikker derop fra Hovedveien af. Flere Stier føre derop, men naar man er kommen et Stykke op i Birkeregionen, er Opstigningen saa jævn og lidet hindret af Buske, at hele Regimenter uden stor Vanskelighed vilde kunne marschere jevnsides opover. Norekampen bestaar egentlig af to jevnhøie Høider, hvoraf den østlige ansees som den egentlige Top og derfor er betegnet med en Varde. Man har derfra vid Udsigt over en stor Del af Dalstrækningen med Elven i Midten og over Fjeldet paa den anden Side af Dalen. En Mængde mere eller mindre betydelige Høider og Toppe sees; blandt dem er Muven mærkelig ved sin nøgne og bratte Form, som har Lighed med en omvendt Kop; den skal kun være tilgjængelig fra en Kant. Men høiere og mægtigere end dem allesammen hæver sig langt i Nord Rundanes sammentrængte, snedækte Masse, og derinde imellem deres Kløfter og Dale findes ogsaa andet end Sne og Fjeld; der færdes ogsaa Renen. Ogsaa sydover fra Norekampen sees langt indover Fjeldet; ganske tæt ved, imod Vest, sees Fjelde med store Snemasser paa; det maa være Espedalsfjeldene, skjønt ingen af dem naar op til mere end 4,800 Fod.

Ret i Syd for Norekampen ligger et lidet interessant Aasknippe, hvis mærkeligste Høider

ere Dørdalskampene, Slagfjeld og Præstekampen; den sidste er høiest (4,000 Fod) og har Udsigt til Mjøsen. Hele Strækningen paa venstre Side af Gudbrandsdalen indtil Vinstra-Elven i Nord og Svadsumdalen i Vest er en eneste Slette paa 3,000 Fods Middelhøide. Sletten bestaar for det meste af fast, tør Græsbakke, som dels er bar og dels bevoxet med tætstaaende Enerbuske af et Mandsknæs Høide; hist og her findes forkrøblede Birketræer og i Indsænkningerne langs med Fjeldbækkene et Slags Pilekrat.

Egentlig Lyng findes sjeldent paa denne Fjeldslette, det er for høit for den der. Et Særsyn paa Fjeldet er det, at der sjelden eller aldrig findes saadanne glatte, runde, kavringformige Smaabjerg, som ere almindelige i Dalene og Smaabygderne; der findes kun Skiferdannelser og Blokke; Overflødigheden af Skifer viser sig ogsaa i dens Benyttelse til Tagtækning.

En Ting er ubehagelig paa Fjeldet, og det er den næsten altid blæsende, gjennemtrængende Vind, som ofte blæser med orkanagtig Kraft henover de nøgne Græssletter. Hvor stærk Sommervarme der end kan være nede i Dalen, bør dog Fjeldvandreren føre med sig Frak, Regnkappe eller et andet beskyttende Overplag. Indover Fjeldet er der en Uendelighed af større og mindre Vand, — ikke at regne alle de grunde Vandsamlinger, som ved stærk Tørke ofte aldeles forsvinde,

saaledes som i sidste Sommer 68. I de fleste Vand findes Fisk, det vil da sige Abbor og Ørret (eller Kjøe paa Bondesproget). I Vandene selv ere de ikke gode at faa fat i uden Baad og Flue, men i Bækkene, som gaa til og fra Vandene, faaes Ørreten jevnlig paa almindelig Medemark. Fisken fjerner sig dog ikke ret langt fra Vandene og holder sig kun der, hvor Vandet i Bækken eller Elven løber stille og dybt. I de fleste större Vand findes Baad, som overalt staar til fri Afbenyttelse. Dalbønderne drage oftere op til Vandene og fiske med Garn, hvorsomhelst det falder dem ind, og dette Fiske er ingen Indskrænkning paalagt.

Af Vildt findes Harer, men mest paa Dalsiderne; Fjeldhjerpe er almindelig og let at komme paa Skud; Ryper ere ogsaa almindelige, men sees ikke saameget til. Lemæn findes allesteds under Enerrødderne; dens smukke, plettede Skind er af Værdi for Bundtmagerne. Af større Vildt findes Bjørnen sjelden paa det aabne Fjeld; i den store Skov paa Sydsiden af Stor-Elven i Bødals Annex til Gusdals Præstegjeld skal den findes. Ulven sees paa Laugen om Vinteren; Ræv er almindelig paa Fjeldet. Ren findes ikke paa Strækningen fra Gudbrandsdalen til Vinstradalen og Svadsum, men paa Østsiden af Hoveddalen inde i Rundane; Bonde-Skytterne drage jevnlig derind paa Renjagt.

Der findes paa Fjeldet en Mængde med Stier i alle mulige Retninger, og det er derfor snart gjort at slaa ind paa en feil Vei; men da Terrainet i Almindelighed er jevnt og let fremkommeligt, saa vil Enhver, som har nogen Erfaring i slige Tilfælde, trygt kunne tage ret over lige mod sit Maal, forudsat at det er Sommer og klart Veir; man vil dog gjöre vel i at fæste Blikket ved en Aas eller Fjeldhøide, der ligger lige ved eller i samme Retning som Bestemmelsesstedet, og en saadan vil næsten altid gives.

Hvad Logi angaar paa Fjeldet indenfor Froen, da kan en taalelig Seng faaes paa enhver Sæter; Beboeren af vedkommende Sæterstø tager i paakommende Tilfælde sin Tilflugt til en anden nærliggende Stø; Sæterstø eller Størelse eller blot Stø er Benævnelsen paa Vaaningshuset med tilhørende Udhuse fra en enkelt Gaard; flere af disse — ofte indtil et halvt Snes — danne i Forening en Sæter og benævnes som saadan under et Navn. Er der mere end to Logisøgende, saa maa de fordeles til forskjellige Støer, medmindre de ville finde sig i at ligge paa Spærregulvet opunder Taget paa Høet der. Folkene paa Froens-Sætrene og de tilstødende Gusdalssætre maa i Almindelighed kaldes gjestfrie, skjönt noget af Dalens og Kjöbstadens Egennytte og Hensyntagen til Penge er trængt ind; Melk bliver budt enhver Nyankommen som Velkomstdrik,

men ellers maa der betales for det Erholdte. To Mennesker kan faa Middagsmad — det vil sige alle mulige Slags Melkesager, Smør, Ost og Fladbrød — for 12 ß tilsammen, og det kan ikke siges at være for dyrt. For Kaffe har man den sædvanlige Pris af 2 ß Koppen; nede i Dalen koster Ølflasken 9 ß, — og Halvflasker faaes ikke nogetsteds.

For Nattelogi behøver man strengt taget Intet at give paa Sætrene; det er afhængigt af Folkene og Vedkommende selv; idetheletaget ere Folkene mest rimelige og bedst at komme ud af det med i de Egne, som ere mindst besøgte og gjennemreiste af Turister og andre Reisende.

Levemaaden paa Sætrene er ikke videre rar; en hel Del af Melkeretterne ere ufordøielige for Bymaver; Ovnsbrød er meget sjeldent, og Fisk — modsat af, hvad man kunde vente — ligesaa.

G. C. Krefting,
Student.

B. Statuter, Kasse-Extrakt, Medlemsfortegnelse m. V.

Statuter
for
den Norske Turistforening,
vedtagne i Generalforsamling den 21de Januar 1868.

§ 1. Foreningens nærmeste Øiemed er dels ved Medlemmernes Kontingent, dels ved Udgivelse af Foreningens Skrifter at erhverve Midler til at lette og udvikle Turistlivet her i Landet.

§ 2. Disse Midler benyttes til at lette Adgangen til Steder, der i sær Grad udmærke sig ved Naturskjønhed, som Bidrag til Forbedring af Kvartererne paa de mindre befærdede Ruter, til Belønning for paalidelige Førere, til Opførelse af Hytter, hvor de Reisende kunne finde Ly paa de større Fjeldovergange. Karter og Ruter for Turister bør meddeles i Selskabets Skrifter.

§ 3. Foreningens Anliggender og Midler bestyres og forvaltes af en i Kristiania værende Direktion, bestaaende af 5 Medlemmer, som

igjen i sin Midte udvælger en Formand. Direktionen antager Sekretær og en lønnet Kasserer.

§ 4. Forsaavidt noget Medlem af Foreningen ønsker at fremsætte Forslag til Direktionen om Anvendelse af Foreningens Midler, bør saadant Forslag være indsendt til Direktionen inden 30 September.

§ 5. Inden Udgangen af November hvert Aar afholdes, til igjennem Dagbladene 14 Dage forud nærmere betegnet Tid og Sted, en Generalforsamling i Kristiania, ved hvilken Direktionen forelægger de til den indkomne Forslag ledsagede med dens Betænkning. Om Selskabets Midlers Anvendelse i saadant Øiemed fatter Generalforsamlingen ved simpel Pluralitet Beslutning.

§ 6. Generalforsamlingen vælger Direktion. Af denne udtræder vexelvis 3 og 2 Medlemmer hvert Aar, første Gang efter Lodtrækning. Dén suppleres ved Valg i Generalforsamlingen. Generalforsamlingen vælger hvert Aar Revisor og to Decisorer.

§ 7. Forandringer i Statuterne bestemmes i Generalforsamling, med $\frac{2}{3}$ Pluralitet. Forslag sigtende til saadanne Forandringer skulle indleveres inden September Maaneds Udgang. De kundgjøres af Direktionen i tvende af Kristiania mest læste Dagblade mindst 3 Gange

gjennem et Tidsrum af 4 Uger før Generalforsamlingens Afholdelse.

§ 8. Saafremt Foreningen engang i Tiden bestemmes opløst, bliver dens Eiendele og beholdne Formue at tilstille Selskabet for Norges Vel til Anvendelse i et med Foreningens Øiemed beslægtet Foretagende.

Kontingenten er fastsat til 1 Spd. aarlig, hvorhos det i Generalforsamling den 30 November 1868 vedtoges som Tillæg til Statuterne: „Enhver, der erlægger et Bidrag af mindst 10 Spd. engang for Alle, bliver livsvarigt Medlem af Foreningen.“

Generalforsamling

i Turistforeningen afholdtes Mandag den 30 November 1868 Kl. 5 E. M. paa Kristiania Børs. Direktionens Formand, Konsul Tho. Heftye, ledede Forhandlingerne. Direktionens Indstilling, gaaende ud paa:

1. At Gaarden Krokan i Nærheden af Rjukan indkjøbes for en Sum af 400 Spd., saafremt Afbetaling kan ske paa 10 Aar,
2. At der til Indredning af Husene paa Krokan bevilges 30 Spd.,
3. At der til Opførelse af en Hytte ved Tyin (ved Bygdin) bevilges indtil 100 Spd.,
4. At der bevilges indtil 50 Spd. til nødven-

dige Arbeider for at skaffe Vei ind under Rjukanfos,

5. At Direktionen bemyndiges til at anvende indtil 150 Spd. i Løbet af 3 Aar til Oparbeidelse af Fodsti til Skjeggedal (i Nærheden af Odde i Hardanger), dog under Betingelse af at vedkommende Herreder tilskyde mindst dobbelt saameget.
6. At der til Konen Birgit Larsen i Goel, (der ofte huser Veifarende), bevilges som Paaskjønnelse 10 Spd.

blev af Generalforsamlingen bifaldt, dog med den Modifikation for Punkt 3's Vedkommende, at det overlodes til Direktionen at lade Hytten bygge enten ved Bygdin eller ved Gjendin, i hvilket sidste Fald der paa Grund af vanskeligere Transport af Materialier m. V. tillodes anvendt paa dette Foretagende indtil 120 Spd.

Af det af Formanden Referede erfaredes, at Direktionen i Henhold til tidligere erholdt Bemyndigelse har bevilget Bidrag:

til Anskaffelse af Dameridesadler til Lettelse af Turen over Haukelidfjeld 15 Spd.

til Hjælp til Inventarium paa Haukelidsæter 10 Spd.

til Madratser og Tepper paa Juvet i Røldal 25 Spd.

til Anskaffelse af Navnebog med Skab til Anbringelse paa Gausta m. V. 5 Spd.

Til Foreningen var iaar indløbet endel Beretninger om foretagne Ture, Forslag i forskjellig Retning m. m., hvilket Alt besluttedes trykt i den af Foreningen udgivendes Aarbog, til hvilken der under Diskussionen udtaltes Ønske om, at der maatte komme Bidrag fra flere Kanter.

Efter Forslag af Kapt. H. Heyerdahl vedtoges som Tillæg til Statuterne, at den, der erlægger et Bidrag af mindst 10 Spd., derved er Medlem af Foreningen engang for Alle.

Af Direktionen, der bestod af DHrr. Konsul Tho. Heftye, Assessor Erichsen, Oberst Næser, Prof. H. Rasch og Kapt. H. Krag, skulde efter Statuterne 3 Medlemmer udtræde efter Lodtrækning. Loddet traf Konsul Heftye, Kapt. Krag og Assessor Erichsen. Af disse gjenvalgtes Heftye og Krag, og til 3die Medlem udkaaredes Kand. Fritz Hansen efter Omvalg med Assessor Erichsen, der havde lige mange Stemmer. Til Revisor valgtes Cand. jur. H. Berner og til Decisorer DHrr. Prof. Sexe og Kapt. H. Heyerdahl.

Extrakt
af den Norske Turistforenings Kasse-Regnskab pr. 30 November 1868.

Indtægt.		Udgift.			
Indkommet ved Kontingent for Aarene 1867 & 1868 Spd. 284. „ β.	1.	Trykning af Indbydelseslister, Circulærer etc. . .	Spd.	14	72 β,
	2.	Bekjendtgjørelser i Aviserne	—	27	57 -
	3.	Anskaffelse af Protokoller & Bøger	—	1	88 ·
	4.	Anskaffelse & Indbinding af Karter	—	18	60 ·
	5.	Postporto, Budpenge, Skrivematerialier etc.	—	7	60 -
		Tilsammen	Spd.	69	97 ·
		Kassebeholdning den 30 November 1868	—	214	23 -
Spd. 284 „ β.			Spd.	284	„ β.

Wilh. Andersen,
Turistforeningens Kasserer.

Fortegnelse

over Turistforeningens Medlemmer 1ste December 1868

NB. De med * betegnede ere livsvarige Medlemmer.

Abelsted, Bogtrykker	Kristiania.
Album, M., Overlærer	Drammen.
Alsing, Sorenskriver	Eidsvold.
Andersen, Joak., Kjøbmand	Aalesund.
Andersen, Sev. Chr., Konsul	Kristiania.
Andersen, Wilh. Cand. juris	Do.
Andreasen, O. J.	Fredriksstad.
Andresen, J. P., Advokat	Kristiania.
Andresen, Joh. H., Konsul	Do.
Anker, Chr., Grosserer	Fredrikshald.
Anker, N., Do.	Do.
Arbo, P. N., Historiemaler	Kristiania.
Archer, Collin	Laurvig.
Arentz, H., Protokolsekretær	Kristiania.
Arntzen, Andreas, Cand. jur.	Do.
Baastad, A., Grosserer	Fredrikshald
Becker, Gabr., Kjøbmand	Kristiania.
Beer, Jens Henr., Kgl. Fuldmægtig	Do.
Beer, Johan	Flekkefjord.
Berg, F., Kapitain	Holmestrand
Bergh, Anton, Kapitain	Drammen.
Bergh, C. W., Major	Kristiania.
Bennett, Ths.	Kristiania.
Berner, H. E., Cand. juris.	Do.
Bing, Andreas, Grosserer	Fredriksstad.
Birch-Reichenwald, P., Cand. jur.	Kristiania.
Blehr, A. T., Lieutenant	Aalesund.
Boll, R., Landskabsmaler	Kristiania.
Brecke, A., Cand. jur.	Drammen.
Brecke, Hans, Student	Kristiania.

Bredal, Albert M., Kjøbmand	**Bergen.**
Breder, D., Frøken	**Fredrikshald.**
Broch, A. M., Student	**Kristiania.**
Brun, H., Bager	**Do.**
Brun, J., Do.	**Do.**
Brynie, Bureauchef	**Do.**
Bugge, N. M.	**Tönsberg.**
Bull, Ole	**Valestrand.**
Capjon, Th., Grosserer	**Fredriksstad.**
Cappelen, J. W. Boghandler	**Kristiania.**
Cappelen, S. D. Jernverkseier	**Holden, Thelem.**
Christensen, H. C., Cand. jur.	**Kristiania.**
Christensen, Thv., Kgl. Fuldmægtig	**Do.**
Christie, Lieutenant	**Laurvig.**
Christie, Joh., Ingeniør	**Opdal.**
Chrystie, N., Kgl. Fuldmægtig	**Kristiania.**
Conradi, P., Kapitain	**Do.**
Dahl, Chr., Kjøbmand	**Aalesund.**
Dahl, Tellef	**Kragerø.**
Dalton, G., Lady	**Skotland.**
Dietrichson, N. G., Cand. jur.	**Kristiania.**
Donner, Conrad Heinrich	**Altona.**
Drögemüller, G.	**Laurvig.**
***Duborgh, Adolph William**	**Kristiania.**
***Duborgh, Harald Alexander**	**Do.**
***Duborgh, Peter Carl Leonard**	**Do.**
Due, F., Student	**Do.**
Dunker, Regjeringsadvokat	**Do.**
Engelstad, Kapitain	**Do.**
Erichsen, W., Assessor	**Do.**
Falsen, Amtmand	**Leganger Ptgd.**
Fasting, Indrulleringschef	**Arendal.**
Faye, J., Generalkonsul	**Hafslund.**
Finne, Henrik, Sagförer	**Stavanger.**
Fischer, A., Prokurator	**Kristiania.**
Fladager, Ole H., Billedhugger	**Volden.**
Flood, G., Lieutenant	**Kristiania.**
Francis, John	**Wales.**
Friis, H. W., Kjøbmand	**Aalesund.**
Fürst, J. D.	**Arendal.**
Fürst, Valentin, Grosserer	**Kristiania.**
Gade, Gerhard, Cand. jur.	**Do.**
Geelmuyden, B., Civilingeniør	**Drammen.**

Gjertsen, F., Skolebestyrer	Kristiania.
Glad, Chr., Cand. jur.	Kristiania
Godman, Percy	Borregaard.
Gutzeit, Hans, Grosserer	Frederiksstad
Haanshus, Apotheker	Kristiania.
Hals, Olaf, Kandidat	Do.
Hambro, Everard	London.
Hambro, Percival	Do.
Hansen, Fredrik, Konsul	Aalesund.
Hansen, Fritz, Kandidat	Kristiania.
Hansen, Joh., Kasserer	Aalesund.
Hansteen, C., Høiesteretsassessor	Do.
Hauge, Carl, Grosserer	Do.
Hauge, Erik, Do.	Do.
Heftye, Christine, Frøken	Aker.
Heftye, Ingeborg, Fröken	Do.
Heftye, Jakob Meyer	Do.
Heftye, Johannes Georg	Kristiania.
Heftye, Joh. Th., Student	Aker.
Heftye, Jørgen H., Ritmester	Kristiania.
Heftye, Louise, Frue	Do.
Heftye, Marie, Frue	Aker.
Heftye, Tho. Joh., Konsul	Do.
Heftye, Tho.s Tho.s	Do.
Hesselberg, A., Grosserer	Kristiania.
Hesselberg, E., Grosserer	Do.
Hesselberg, Ths., Kgl. Fuldm.	Do.
Hetting, Fiskeinspektør	Do.
Heyerdahl, A. Frue	Do.
Heyerdahl, Henry, Kapitain	Do.
Hjorth, A., Handlende	Do.
Hjorth, Niels, Grosserer	Frederiksstad
Hoffmann, Bylæge	Aalesund.
Hoffmann, Byfoged	Kongsberg.
Holmboe, L., Sagfører	Aalesund.
Homann, H. Advokat	Kristiania.
Homann, Doktor	Kragerø.
Ibenfeldt, L.	Aalesund.
Ihlen, W., Grosserer	Kristiania.
Ingstad, C., Cand. jur.	Do.
Jacobsen, B.. Adjunkt	Stavanger.
Jacobsen, J. N., Grosserer	Frederiksstad.
Jensen, Chr. Aug., Bureauchef	Kristiania.

Kahrs, Dankert, Kjøbmand . . . . . . Bergen.
*van Kervel, H., Kapitain . . . . . . Kristiania.
Keyser, J. C., Kandidat . . . . . . Do.
Kjerulf, Rich., Oberstlieutenant . . . Do.
Kjær, A. Bureauchef . . . . Do.
Kjær, F., Cand. med. . . . . . . Do.
Kjønig, Læge . . . . Sarpsborg.
Kjøsterud, A. S. . . . . Drammen.
Kjøsterud, Erland . . . . Do.
Knudtzon, N. H., Konsul . . . . . . Kristianssund.
Krag, Hans H., Kontorchef . . . . . Kristiania.
Krefting, G. C., Student . . . . . . Do.
Krog, A. Fenger-, Ingeniör . . . . . Do.
Krohg, J. B., Cand. jur. . . . . . . Skedsmo.
Langberg, H., Myntmester . . . . . . Kongsberg.
Lassen, Hartvig, Cand. filos. . . . . . Kristiania.
Lawson, Th. . . . . Leeds.
Lie, Jonas, Sagfører . . . . Kristiania.
Lorentzen, A., Kandidat . . . . . . Eidsvold.
L'Orsa, Student . . . . Kristiania.
Lous, Byfoged . . . . Frederikshald.
Ludwigsen, H., Grosserer . . . . . . Kristiania.
Løvenskjold, Høiesteretsassessor . . . Do.
Manthey, Statsraad . . . . Do.
Manthey, Høiesteretsassessor . . . . Do.
Meidell, Redaktør . . . . Do.
Meyer, Thv., Grosserer . . . . Do.
Mellbye, Bureauchef . . . . Do.
Moestue, E., Kapitain . . . . Toft pr. Lillehammer.
Mohn, Chr. B. Civilingeniør . . . . . Kristiania.
Morgenstjerne, W., Amtmand . . . . . Stavanger.
Mowinckel, Gerhard von der Lippe . . Bilbao.
Mulwad, Morten . . . . Frederiksstad.
Myhre, Bureauchef . . . . Kristiania.
Mørch, E., Kgl. Fuldmægtig . . . . . Do.
Nicolaysen, Christoffer, Cand. jur. . . Do.
Nicolaysen, N. Aars, Cand. theol. . . Bergen.
Nielsen, Julius, Kasserer . . . . . . Kristiania.
Nissen, Osc., Student . . . . Do.
Norman, N., Student . . . . Do.
Normann, Otto . . . . Fredriksstad.
Næser, F., Oberst . . . . Kristiania.
Næser, W., Oberstlieutenant . . . . . Do.

Petersen, Claus, Lieutenant	Fredriksstad.
Petersen, C.,	Kristiania.
Pihl, C., Jernbanedirektør	Do.
Pihl, O., Ingeniør	Kristiania.
*Radich, Chr., Grosserer	Do.
Ramm, Mentz, Sagfører	Fredriksstad.
Randers, Brigadelæge	Kristiania.
Rasch, H., Professor	Kristiania.
Rawlings, Edward	London.
Roll, Ferdinand, Bureauchef	Kristiania.
Rosenberg, St., Grosserer	Aker.
Roxburghe, Duchess of	Skotland.
Rye, Oberstlieutenant	Ringerike.
Ræder, Jac., Kapitain	Kristiania.
Rønneberg, R., Kjøbmand	Aalesund.
Rønnow, Udskiftningsformand	Kristiania.
Salomonsen, Overretssagfører	Do.
Sars, Kandidat	Do.
Schrøder, H., Institutbestyrer	Do.
Schnitler, M. C., Kjøbmand	Do.
Schou, Chr.	Sindsen, Aker.
Schou, Halvor, Fabrikeier	Kristiania.
Schultz, Elise, Frue	Fredrikshald.
Schultz, K., Lieutenant	Do.
Segelcke, Ingeniørlieutenant	Kristiania.
Selmer, Gustav, Student	Do.
Sexe, Professor	Do.
Sinding, Chr. C., Kandidat	Fredrikshald.
Smith, Driftsbestyrer	Kristiania.
Smith, Chr., Kapitain	Do.
Smith, K. G., Kapitainlieutenant	Kristianssand.
Spenning, K., Adjunkt	Drammen.
Spørck, C. J., Kjøbmand	Kristiania.
Stabell, F., Doktor	Do.
Stabell, Glenny, Frue	Do.
Stang, And., Fuldmægtig	Fredrikshald.
Stang, N. A. jun., Grosserer	Do.
Stenersen, L., Kandidat	Kristiania.
Stibolt, Konsul	Do.
Strøm, S., Kjøbmand	Do.
Suhr, O. B., Etatsraad	Kjøbenhavn.
Suhr, Frue	Do.
Sundt, Eilert, Cand. theol.	Kristiania.

Sundt, Fredrik	Kristiania.
Synnestvedt, Cand. jur.	Rostad, Inderöen.
Thaulow, Harald, Apotheker	Kristiania.
Thiis, Jens, Konsul	Fredriksstad.
Tygen, Ingeniør	Hallingdal.
Vinje, A. O.	Kristiania.
Voss, Student	Do.
Voss, P., Skolebestyrer	Do.
Wang, J. Em., Stud. med.	Do.
Wasserfall, K. F., Kgl. Fuldm.	Do.
Wedel-Jarlsberg, H., Baron	Bogstad.
Wedel-Jarlsberg, N., Baronesse	Do.
Wedel-Jarlsberg, J., Lieutenant	Aker.
Weiss, Hotelvært	Kristiania.
Width, B. M., Vicekonsul	Molde.
Wergeland, Oberst	Kristianssand.
Wiese, Søren, Grosserer	Fredriksstad.
Winther-Hjelm, Høiesteretsassessor . .	Kristiania.
Wæringsaasen, Helge	Elverum.
Ytter, Falck, Kgl. Fuldm.	Kristiania.
Øwre, H. Leth, Apotheker	Aalesund.

C. Bekjendtgjørelser & Priskuranter.

Lomme-Reiseroute
for 1869

vil som hidtil udkomme hos Undertegnede, med Angivelse af Hovedveiene mellem Kristiania og samtlige norske Kjöb- og Ladesteder, til Stockholm over Kongsvinger, over Arvika til Gøtheborg og over Svinesund til Helsingøer. Den indeholder Tourist-Router tilligemed Veikart over det sydlige Norge. Foruden Mileafstanden mellem Skifterne indeholder den ogsaa Skydstaxterne for Embedsmænd m. m. Pris 30 à 36 Skill.

J. Chr. Abelsted,
Bogtrykker.

NORGES KOMMUNIKATIONER

eller

Reiseblad.

Under ovenstaaende Titel agter Undertegnede fra Begyndelsen af næste Aar at udgive et 14dagligt Avertissements-Blad for Landets Jernbane- og Dampskibsfart i Lighed med, hvad der allerede existerer i Sverige og Danmark.

Bladets første Side vil indeholde en orienterende Oversigt over Dampskibsfarten, alphabetisk ordnet efter Byernes og Anløbsstedernes Navne. Bladets øvrige Spalter ere bestemte for Avertissements fra Jernbanerne og Dampskibene, hvilke optages efter 1 Skill. pr. Petitlinie. Jernbanerne og Dampskibsselskaberne ville, ved at bruge dette mit Blad til sine Avertissements, aarlig spare Tusinder. En af Hovedstadens Dampskibsexpeditører har sagt mig, at han alene hvert Aar betaler henved 1000 Spd. for sine Bekjendtgjørelser. Bruttoindtægten af samtlige Avertissements i mit Blad

vil efter den gjorte Calcul kun andrage til nogle hundrede Speciedaler.

Abonnementsprisen for hele Aaret er 72 Skill., for Sommerhalvaaret (1ste April til 30te September) alene 48 Skill., for Qvartalet 30 Skill., for Udenbyes Portotillæg 12 Skill. for det hele, 8 Skill. for det halve Aar og 5 Skill. for Qvartalet, der betales forskudsvis, dog betales Intet, før de 2 første Numere ere udkomne. Abonnement kan fra hvilkensomhelst Tid tegnes paa alle Landets Postkontorer og i Bogladerne, hvor der ogsaa vil kunne kjøbes enkelte Numere.

Christiania i November 1868.

Alb. Cammermeyer,
Juveler Tostrups Gaard, Kirkegaden.

Fluesnører . . . . 24 ß til 2 - —
Stangsnører . . . . 6 ß - 36 ß, —
Laxefortømmer 30 ß, 36 ß, 40 ß, 48 ß, 60 ß, 72 ß . . . . . . —
Fluefortømmer 8 ß, 16 ß, 24 ß, 30 ß, 36 ß, 40 ß, 48 ß . . . . . . —
Laxefluer 18 ß, 24 ß, 30 ß, 36 ß, 40 ß. 48 ß, 60 ß, 72 ß, 84 ß, 96 ß pr. Stk.
Ørretfluer 4 ß, 5 ß, 6 ß, 8 ß, 10 ß, 12 ß —
Fortømmer med Kroge 2 ß, 3 ß. 4 ß, 5 ß, 6 ß, 8 ß . . . . —
Kunstige Fiske af Sølv, Nysølv, Messing, Blik, Horn, Perlemoder, Guttaperka samt
Luftfiske fra 36 ß til 1 Spd. 36 ß —
Gjeddeslug - 30 - - 1 — 36 - —
Haavringe af Messing og Staal fra 72 ß til 1 Spd. 48 ß . . . . . . —
Haavnet 36 ß, 48 ß, 54 ß, 60 ß, 72 ß —
Hvirvler af Messing og Staal 4 ß, 5 ß —
Ringe og **Hemper** til Fiskestænger 4 ß pr. Dus.
Dupper til Pris 4 ß, 6 ß, 8 ß . . pr. Stk.

No. fra 12 til 96 ß . . . . . pr. 100.
Kjække - 4 - 72 - . . . . . pr. Stk.

Saltvandsfiskeredskaber.

Agnsnører af Hestehaar fra 36 ß til 3 Spd. . . , ... pr. Stk.
Linsnører, Hampesnører, Pilkesnører, Makrelsnører, saavel hele som i favnevis til forskjellige Priser.
Agnfortømmer fra 2 ß til 24 ß . . —
Pilkefortømmer - 6 - - 36 - . . —
Pilke - 8 - - 60 - . . —
Blystene - 3 - - 24 - . . —
Kvisler - 12 - - 72 - . . —
Vadhorn . . . . 24 ß —
Rækehaave . . . . 1 Spd. 24 ß —

m. m. m.

NB. **Bestillinger blive prompte effektuerede.**

AXEL BØCKMAN,

Peter Petersens Gaard, 16, Karl Johansgade, Kristiania.

JAGTARTIKLER.

Krudt, norsk (Midtvandets Fabricata),					
do. **Rifle** 1. i $\frac{1}{1}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ ℔	i Papæsker	pr. ℔	40 ß		
do. do. 2. „ „ „	do.	„ „	48 -		
do. **Jagt** „ „ „	do.	„ „	56 -		
do. engelsk „ „ „	i røde Blikæsk.	„	48 -		
do. do. Canister	do.	„ „	96 -		
Spidskugler, forskjell. Sorter, pr. Æske (à 50 Stkr.)			36 -		
Hagel i alle Numere		pr. ℔	12 ß		
Knaldhætter, engelske		pr. Æske	24 -		
do., tydske . . . . . -		do.	6 -		
Forladninger af Filt, pr. Æske (à 200 Stk.)			24 -		
Jagtvæsker (pr. Stk.)	1 Spd.	96 ß	til 2 Spd.	48 -	
Reisevæsker	— 1	— 36 -	- 1	— 84 -	
Krudthorn	— „	— 28 -	- 1	— 84 -	
Hagelpunge	— „	— 10 -	- 1	— „ -	
Jagtflasker	— „	— 33 -	- 1	— 36 -	

Krudtpumper af Messing	pr. Stk.	24 ß
Signalpiber	fra 14 ß Stk. til	16 -
Knaldhætdaaser	„ 24 - „ -	48 -
Plaidremme	„ 32 - „ -	56 -
Geværremme		36 -
Hundekobler, enkelte & dobb.	fra 28 ß til	36 -
Hundepidske		30 -
Drikkebægere		14 -
Touriststokke	fra 16 ß til	24 -

faaes hos

Axel Beckman,
PETER PETERSENS GAARD,
Karljohansgade No. 16.

Vildt.

	Spd.	Skill.
Tiur, 1 hel stegt Fugl	1	24
Røi " "	"	105
Aarfugl " "	"	80
Ryper " "	"	40
Kramsfugl, 12 Stkr.	"	65
do. 6 "	"	30
Fuglesteeg, 2 ℔ Daaser	"	110
do. 1 ℔ "	"	60
Haresteeg, 2 ℔ "	"	65
do. 1 ℔ "	"	35
Rensdyrsteeg, 2 ℔ Daaser	"	70
do. 1 ℔ "	"	38

Knive til Aabning af Daaserne pr. Stk. 24 Sk.

Naar der tages for 10 Spd. paa een Gang, gives 10 pCt. Rabat.

Desuden haves paa Lager:

Hermetisk nedlagte Levnetsmidler fra Chr. Aug. Thorne paa Moss til Fabrikpriis.

Franske Delicatesser fra Philippe & Canaud i Nantes, som:

Gaaselever-, Beccasin-, Agerhöns- og Lærkeposteier, Stegt Lærke, Hanekam.

Pölser med Tröfler.

Franske Sardeller i Olie og i Salt.
do. Ansjovis i do.

Carlstad Patent Lax i Olie, 42 Skill. pr. Æske.

Norske Ansjovis i Dunker, Glas og Blikdaaser.

Huntley & Calmers Kjæx i Blikdaaser à 1 og 2 ℔ à 36 Sk., 40 Sk., 44 Sk., 72 Sk., 84 Sk. pr. Æske.

A. VOLLMANN,

Kongens Gade, Christiania,

anbefaler et stort og smukt Udvalg af:

Kufferter,
Vadsække,
Reisevæsker,
Coureertasker,
Pengevæsker,
Cigarvæsker,
Skrivepulte,
Skrivemapper,
Skriveetuis,
Toiletvæsker,
Toiletskrin,
Reisenecessaires,
Portemonnaies,
Tegnebøger,
Cigaretuis,
Noticebøger,
Geværer af Lefaucheux,
Rifler - Do.
Pistoler,
Revolvere,
Salongeværer,
Krudthorn,
Hagelpunge,
Jagtuhre,

Patroner,
Jagttasker,
Læderhylstre til Geværer,
Do. til Patroner,
Touristrandsler,
Reiseflasker,
Reiseuhr,
Reiseblækhuus,
Reisebarometre,
Reisethermometre,
Lommeuhre af Guld og Sølv,
Vækkeruhr,
Badethermometre,
Hundekobbel,
Menagekurve,
Spadserstokke,
Fiskestænger,
Pibesager,
Signalpiber,
Etuis med Kniv, Ske og Gaffel,
Reisebægere,

Voxstabler,
Plaid,
Plaidremme,
Voxfyrstikker i smaa beqvemme Æsker,
Tobakspunge,
Bestik,
Kikkerter,

Alt til Toilettet henhørende, som:
Haarbørster,
Klædesbørster,
Tandbørster,
Neglebørster,
Barbeerkoster,
Kamme, alle Slags,
Speile.

P. O. Wang,

Sadelmager, Kirkegaden No. 9, Kristiania,

anbefaler:

A. Kufferter.

Af helt Læder							Store Herrekufferter.						
1	Alen	6	Tommer	lange	15 Spd.	- ß	1	Alen	6	Tommer	lange	7 Spd.	60 ß
1	—	3	—	—	13 —	- -	1	—	3	—	—	6 —	60 -
1	—	-	—	—	11 —	60 -	1	—	-	—	—	5 —	60 -
-	—	22	—	—	9 —	60 -	-	—	22	—	—	4 —	96 -
-	—	20	—	—	8 —	- -	-	—	20	—	—	4 —	- -
-	—	18	—	—	7 —	60 -	-	—	18	—	—	3 —	72 -
-	—	16	—	—	6 —	60 -	-	—	16	—	—	3 —	48 -

Damekufferter.

1	Alen	12	Tommer	lange	10 Spd.
1	—	9	—	—	9 —
1	—	6	—	—	7 —
1	—	3	—	—	6 —
1	—	-	—	—	5 —

B. Diverse.

Fodtur-Randsler fra 3 Spd. 24 ß til 4 Spd.

Pakremme, 3 Alen lange, pr. Stk. 60 ß.

Plaidremme à 48 ß.

Flaskefoder til 3 à 4 Fl. fra 2 Spd. til 3 Spd. 60 ß.

Jagttasker 3 Spd.

Turisttasker 1 Spd. 12 ß.

Do. 1 Spd. 84 ß.

Hattefuteraler 2 Spd. 96 ß.

Paraplyfuteraler 1 Spd.

Geværtræk fra 2 Spd. 96 ß til 3 Spd.

Vadsække af helt Læder med Pakremme fra 3 Spd. 72 ß til 5 Spd. 60 ß.

Vadsække med Kuffert i Bunden fra 4 Spd. 60 ß til 5 Spd. 60 ß.

Oretømmer 1 Spd. 24 ß.

C. Ride- og Sæletøi.

Damesadler fra 18 til 28 Spd.
Mandssadler fra 14 til 20 Spd.
Ridepiske, 36 ß, 48 ß, 60 ß, 72 ß, 84 ß, 96 ß indtil 1 Spd. 24 ß.
Simple Reisesæler, 7 Spd. 60 ß á 8 Spd.
Bærepude 1 Spd. 60 ß.
Bagsæle 2 Spd.
Grime 1 Spd.
Dækkengjord 48 ß.
Svøber fra 36 ß til 1 Spd. 60 ß.
Sadeldækker af Filt fra 2 Spd. 36 ß til 2 Spd. 60 ß.

FREDRIK JEBE.

Christiania, Carl Johansgade No. 23

anbefaler sit betydelige Lager som stadig vel assorteret med:

Cigarer, ægte Havana fra 14 ℛ 12 ß til 8 Spd. pr. 100 Stkr.

hvoraf fremhæves:

La Crema Cubana 14 ℛ 12 ß, La Competencia 3 Spd.

Miraflores 16 ℛ 12 ß, Arabella, smaa, 17 ℛ.

El Caliope 17 ℛ 12 ß, St. Juan y Martinez 18 ℛ 12 ß.

Arabella 4 Spd., El Jardin 4 Spd. 4 ℛ, La Patria 5 Spd. 24 ß etc.

Ægte Manilla Cigarer 13 ℛ pr. 100 Stkr.

Hamburger-, Bremer-, Schweitzer-Cigarer fra 4 ℛ pr. 100 Stkr. til de bedste Sorter,

hvoraf fremhæves:

Inesperada 1 Spd. 12 ß, La Sevillana 6 ℛ 12 ß.

Flor Jose Cueto 7 ℛ 12 ß, Los Dos 7 ℛ 18 ß, La Gloria 9 ℛ.

Ramillete & Aroma 2 Spd., Alma 2 Spd. 12 ß.

La Torre Malakoff 11 ℛ, La Integridad, 12 ℛ 12 ß.

Los Dos Carvajal 13 ℛ 12 ß, Duquesa de Theba 3 Spd. etc.

Alle vel aflagrede Sorter.

Indhold.

Pag.

A. Indberetninger m. V.

B. Statuter, Kasseextrakt, Medlemsfortegnelse m. V.

